

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Katedra pedagogiky

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Znalosti žáků II. stupně vybraných ZŠ v oblasti týrání dětí

Student's knowledge of selected secondary schools in the field of child
maltreatment

Martina Dalíková

Vedoucí práce: PhDr. Jaroslava Hanušová, PhD.

Studijní program: Učitelství pro střední školy

Studijní obor: Učitelství všeobecně vzdělávacích předmětů pro ZŠ a SŠ chemie –
výchova ke zdraví

Odevzdáním této diplomové práce na téma Znalosti žáků II. stupně vybraných ZŠ v oblasti týrání dětí potvrzuji, že jsem ji vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále potvrzuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze 12. 7. 2018

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Znalosti žáků II. stupně vybraných ZŠ v oblasti týrání dětí vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále potvrzuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze 12. 7. 2018

Poděkování

Děkuji paní PhDr. Jaroslavě Hanušové, Ph.D., za cenné rady a podnětné připomínky, které mi při psaní diplomové práce poskytla. Rovněž bych ráda poděkovala vedení a učitelům ZŠ Písnická v Praze 12 a ZŠ Želiv, že mi na školách umožnili provedení dotazníkového šetření. V neposlední řadě bych ráda poděkovala všem respondentům.

ABSTRAKT

Cílem diplomové práce je zjistit znalosti žáků II. stupně základních škol v oblasti týrání dětí. Šetření bylo provedeno formou dotazníkového šetření, které proběhlo na dvou vybraných základních školách.

Práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. Teoretická část práce se zabývá především fyzickým a psychickým týráním dětí. Dále definuje fyzický trest a popisuje hranici mezi fyzickým trestem a fyzickým týráním. Práce se také zabývá rizikovými faktory pro vznik týrání ze strany rodičů, dětí a prostředí. Poskytuje informace o chování obětí týrání a následcích týrání. Uvedeny jsou právní normy vztahující se k týrání dětí a vybrané organizace zabývající se problematikou týraného dítěte.

Praktická část se zabývá ověřením znalostí žáků na vybraných základních školách. Výsledky dotazníkového šetření jsou zpracovány ve formě grafů a tabulek.

Ze získaných dat je možno vyvodit, že existují značné rozdíly ve znalostech žáků 6. tříd a 9. tříd. Porovnání výsledků šetření u žáků 7. tříd, 8. tříd a 9. tříd ukazuje, že jejich znalosti v oblasti týrání dětí jsou téměř totožné. Analýza výsledků šetření taktéž ukazuje, že ve znalostech dívek a chlapců v oblasti týrání dětí existuje pouze minimální rozdíl.

V závěru práce se autorka na základě získaných dat pokusí vyvodit doporučení pro praxi a navrhne vyučovací hodiny, které budou nápomocné při výuce tématu týrání dětí.

KLÍČOVÁ SLOVA

týrání, dítě, zákon

ABSTRACT

The aim of the thesis is to find out student's knowledges at the second level of primary schools in the field of child maltreatment. Research has been conducted using questionnaire investigation, which received pupils of the two selected primary schools. The thesis is divided into a theoretical and a practical part. Theoretical part of this dissertation engages in physical child maltreatment and psychic child maltreatment. It also deals with definition of physical punishment and a description of the boundaries between physical punishment and physical maltreatment. The thesis engages in risk factors for the emergence of abuse from the side of the parents, from the side of children and the environment. It deals with information about behavior of the victim of maltreatment and consequences of abuse. One part of the theoretical part describes legal standards concerning child maltreatment and this section also includes a description of selected organizations dealing with the issue of the cruelty to child. The practical part deals with the verification of student's knowledge of selected secondary schools in the field of child maltreatment.

The results of the survey are presented in tables and charts.

According to acquired answers it can be said, that there are huge differences in between knowledges of pupils from 6th classes and pupils from 9th classes.

Comparison of data got at 7th, 8th and 9th classes says, that their knowledges about the field of child maltreatment are very similar.

Analysis of results of the questionnaire shows, that there are minimal differences in between knowledges of girls and boys.

At the end of thesis the author will try to deduce recommendation for a praxis and will suggest schedule for lessons to help with a teaching of the field of child maltreatment.

KEYWORDS

maltreatment, child, law

Obsah

Úvod	8
1. Syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte	10
1.1 Fyzické a psychické týrání	12
1.2 Tělesné tresty	17
1.3 Dítě jako oběť týrání a jeho chování	19
1.4 Legislativa související se syndromem CAN	20
1.5 Prevence syndromu CAN	26
1.6 Na koho se může týrané dítě obrátit	30
1.7 Následky týrání	34
2 Praktická část	36
2.1 Cíle a výzkumné otázky	36
2.2 Metoda výzkumu	37
2.3 Výsledky výzkumu	38
2.4 Ověření cílů práce, doporučení pro praxi	68
2.4.1 Ověření cílů práce	68
2.4.2 Komparace dat	73
2.4.3 Doporučení pro praxi	74
2.5 Pedagogický výstup	76
Závěr	83
Seznam použitých informačních zdrojů	84

Úvod

Pro většinu z nás je jen velmi těžko představitelné, že v dnešní civilizované společnosti existují lidé, kteří jsou schopni něčeho tak strašného jako je týrání dětí. Bohužel se tomu ale děje a my bychom nad tímto problémem neměli zavírat oči. Jistě si většina z nás, nejen obyvatel České republiky a Evropské Unie, zkrátka zemí, které jsou označovány, jako vyspělé státy, řekne, že týrání dětí je problém „těch“ rozvojových států. Těch zemí, ve kterých vládne chudoba, korupce a drogové kartely. Těch zemí, kde jiná kultura dovoluje dospělým nabývat pocitu, že dítě není osoba mající vlastní práva, ale jejich majetek či levná pracovní síla. V tom horším případě se dítěte rovnou zbaví, jako zbytečně hladového krku navíc.

Většina lidí se také možná mylně, ale možná z nedostatku informací domnívá, že týrání dětí je „jen“ jejich bití, přehnané fyzické tresty. Málokdo ale má tolik odvahy zamyslet se týráním jako nad komplexním procesem, který zahrnuje jak fyzické násilí v různých podobách a intenzitách, ale také týrání psychické, které je bohužel daleko pestřejší a různorodější, než jen „obyčejná facka“.

Psychické týrání jako nadávky, srážení sebedůvěry, také většinou nadělá mnohem větší škody než týrání fyzické. Pošramocená psychika dítěte může vést až ke zničení osobnosti dítěte, ze kterého se stane společensky nepřizpůsobivá osoba, člověk bez kvalitních sociálních vazeb. Člověk natolik nezralý a nezdravý, že se stejného chování dopouští na svých blízkých, bohužel často na svých vlastních dětech.

Souvislý systém, který napomáhá definovat neblahé jednání dospělých osob, nejčastěji rodičů dětí, vůči dětem je výsledkem mnohaletého úsilí a zkušeností odborníků, kteří se svou prací zasloužili o pokrok v oblasti diagnostiky syndromu CAN.

V České republice, podobně jako v jiných evropských zemích, trpí syndromem zneužívaného, zanedbávaného a týraného dítěte (syndromem CAN) 1 – 2 % dětí, což představuje 20 – 40 tisíc dětí¹. Přesný počet obětí ovšem nelze zjistit, jelikož většina případů probíhá skrytě před veřejností a z tohoto důvodu nejsou nikdy odhaleny. Pachatelům týrání také „nahrává“ fakt, že většina obětí se stydí nebo bojí nahlásit, že se jim děje něco špatného. Zejména z těchto důvodů je podle autorky velmi důležité, aby děti věděly, co vše spadá pod syndrom CAN a na koho se

¹ Syndrom CAN – charakteristika [online]. Dostupné z: <http://www.icm.cz/syndrom-can-charakteristika>. [cit 12. 6. 2018]

v případě, že jim bude někdo ubližovat, mohou obrátit. Podstatné taktéž je, aby děti nevnímaly týrání jako svou hanbu, ale jako hanbu pachatele a nebály se o tom mluvit.

Pod syndrom CAN spadá 7 různých kategorií chování. Autorka se ve své práci zaměřila na problematiku týrání dětí. V teoretické části práce se čtenáři seznámí s pojmem syndrom CAN. Uvedena je stručná historie syndromu CAN a všechny jeho kategorie. Velký důraz je kladen na popis fyzického a psychického týrání. Práce uvádí veškeré projevy ať už pasivního nebo aktivního týrání. Jedna kapitola je věnována tělesným trestům a jejich přesahu do fyzického týrání.

Hlavním cílem autorky bylo zjistit, jaké mají v dnešní době, kdy jsme neustále „zasypávání“ informacemi, žáci II. stupně základní školy znalosti o problematice týrání. Znalosti byly ověřovány pomocí dotazníkového průzkumu. Ten byl předložen žákům dvou základních škol. Základní školy sídlící v Praze a základní školy se sídlem mimo Prahu. Praktická část přehledně shrnuje odpovědi na otázky z dotazníku. Výsledky jsou vyhodnocovány buď pomocí grafů, nebo tabulek.

Výsledky dotazníkového šetření sloužily autorce jako podklady pro návrh vyučovacích hodin s tématem týrání dětí. Jelikož dotazníkový průzkum jasně ukázal malé znalosti o problematice týrání u žáků 6. tříd, autorka navrhuje zařadit toto téma do výuky již v 6. třídě.

1. Syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte

Syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte, v české i zahraniční literatuře častěji označovaný jako syndrom CAN (z anglického Child Abuse and Neglect), je soubor nepříznivých příznaků v nejrůznějších oblastech stavu a vývoje dítěte i jeho postavení ve společnosti, v rodině především. Jsou výsledkem převážně úmyslného ubližování dítěti, způsobeného nebo působeného nejčastěji jeho nejbližšími vychovateli, hlavně rodiči. Jejich nejvyhraněnější podobou je úplné zahubení dítěte.²

Syndrom CAN zahrnuje jevy a činy, které se značně liší svými příčinami, mechanismy a dopady na život dítěte. Vztahuje se také na vědomé a nevědomé chování dospělé osoby k dítěti, jehož následkem dochází k poškození zdraví a zdravého vývoje dítěte.³

Podle Zdravotní komise Rady Evropy z roku 1992 pod pojem syndrom CAN spadají následující kategorie:

1. fyzické a psychické týrání

Tyto formy syndromu CAN budou probírány v dalších částech práce.

2. sexuální zneužívání

Je pojmenování jako jakýkoliv nedostatek péče, který způsobuje vážnou újmu vývoji dítěte a/nebo ohrožuje dítě.⁴

3. zanedbávání

Označuje nedostatek rodičovské péče o dítě, který způsobuje vážnou újmu na vývoji dítěte či jej ohrožuje. K zanedbávání může docházet v těchto oblastech: fyzické, psychické, zanedbávání výchovy a vzdělání a zanedbávání zdravotní péče.

4. systémové týrání (druhotné ponižování)

Jedná se o týrání dítěte systémem, který primárně vznikl na jeho ochranu např. opakovaná lékařská vyšetření.

5. šikanování

Agrese (fyzická i verbální) vůči jedinci slabšímu fyzicky nebo v závislém postavení.⁵

² DUNOVSKÝ, J., DYTRYCH, Z., MATĚJČEK, Z. *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě*. Praha: Grada Publishing s. r. o., 1995. ISBN 80-7169-192-5. s. 15

³ DUNOVSKÝ, J., DYTRYCH, Z., MATĚJČEK, Z. *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě*. Praha: Grada Publishing s. r. o., 1995. ISBN 80-7169-192-5.

⁴ HANUŠOVÁ, J. *Násilí na dětech - syndrom CAN*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006. ISBN 80-86991-78-4. s. 6

⁵ Pedagogicko-psychologická poradna Bruntál – Syndrom CAN [online]. Dostupné z: <http://www.pppbruntal.cz/texty/can.html> [cit. 26. 4. 2017]

6. sekundární viktimizace

Druhotné zraňování a vystavování dítěte nadbytečné psychické zátěži v průběhu vyšetřování pro syndrom CAN. Dítě jako oběť trestného činu se stává ještě obětí vyšetřování např. opakované výpovědi, nedůvěra v to co dítě říká, obviňování dítěte a přenášení viny na něj.⁶

7. Münchhausenův syndrom by proxy (v zastoupení)

Vymýšlení či zveličování příznaků somatického či duševního onemocnění nebo postižení a v důsledku toho opakované vyšetření či léčení v míře, která neodpovídá objektivní skutečnosti. Tyto problémy může dospělý, např. rodič přenést na dítě. Dospělá osoba má pak v takovém případě nějaké výhody (např. pobírá dávky, okolí ho lituje...).⁷

Do obsahu syndromu CAN patří také ještě zneužívání dětí organizovanou skupinou. Sexuální turismus či komerční sexuální zneužívání dětí, které jsou ve starší literatuře uváděny jako zvláštní formy syndromu CAN, dnes spadají pod syndrom CSA (z anglického Child Sexual Abuse), syndrom sexuálně zneužívaného dítěte.

Stručná historie pojmu syndromu CAN

Hrubé a nešetrné chování rodičů či vychovatelů k dětem provází lidstvo již po staletí, přesto byl syndrom CAN popsán teprve až v minulém století. Jeho postupná formulace začíná v polovině 20. století, kdy si rentgenologové, ortopedové a chirurgové začali všimnout závažných somatických poškození dětí, způsobených zjevně jinak než nahodilým úrazovým dějem – tedy záměrně.⁸ Tato zranění zahrnující četné zlomeniny, popáleniny, rány, krvácení apod. označili jako non-accidental injuries (NAI), tedy neúrazovými zraněními. V roce 1962 definoval Kempe (USA) tzv. syndrom bitého dítěte (Battered Child Syndrome). Vytvořil tedy první teoretický koncept syndromu CAN, který byl postaven na principu příčiny a následku – chování rodiče → (atypické) zranění dítěte.⁹ Na základě jeho práce se o tomto jevu začíná více hovořit a postupně jsou přijímány zákony o povinném hlášení týrání dětí v jednotlivých státech USA. Současně

⁶ Pedagogicko-psychologická poradna Bruntál – Syndrom CAN [online]. Dostupné z: <http://www.pppbruntal.cz/texty/can.html> [cit. 26. 4. 2017]

⁷ DUNOVSKÝ, J., DYTRYCH, Z., MATĚJČEK, Z. *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě*. Praha: Grada Publishing s. r. o., 1995. ISBN 80-7169-192-5.

⁸ HANUŠOVÁ, J. *Násilí na dětech - syndrom CAN*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006. ISBN 80-86991-78-4. s. 6

⁹ PEMOVÁ, T., PTÁČEK, R. *Zanedbávání dětí - příčiny, důsledky a možnosti hodnocení*. Praha: Grada Publishing a. s., 2016. ISBN 978-80-271-9788-9. s. 23

napomohl k hlubšímu a širšímu vnímání násilí na dětech i v dalších oblastech života dítěte a společnosti. To vyústilo v nový, širší pojem syndromu Child Abuse, čili zneužití dítěte. Už na samém počátku se rozlišilo fyzické ubližování dítěti na aktivní formu. Poznání pasivního psychického a emocionálního týrání pak významně přispělo k formulaci druhé části syndromu CAN – tj. zanedbávání dítěte (Child Neglect) v bezprostřední návaznosti na pasivní formy tělesného týrání.¹⁰ U nás se odborníci problémy zahrnující syndrom CAN začali zabývat až v 70. letech 20. století. K rozšíření povědomí o této problematice v ČR se zasloužil profesor Jiří Dunovský, který vydal mnoho odborných článků a studií a stál u zrodu Dětského krizového centra (DKC). Toto zařízení bylo založeno v roce 1992 jako první zařízení v ČR specializované na problematiku týraných, zneužívaných a zanedbávaných dětí.¹¹

1.1 Fyzické a psychické týrání

Následující kapitola definuje fyzické (tělesné) a psychické (citové) týrání. Čtenáře také seznamuje s aktivním a pasivním fyzickým týráním a zraněními, které mohou být způsobeny při fyzickém týráním. Závěrem kapitoly jsou uvedeny faktory podílející se na vzniku týrání.

Fyzické týrání

Fyzické (tělesné) týrání je definováno jako tělesné ublížení dítěti anebo nezabránění ublížení či utrpení dítěti, včetně úmyslného otrávení nebo udušení dítěte, a to tam, kde je určitá znalost či důvodné podezření, že zranění bylo způsobeno anebo mu vědomě nebylo zabráněno.¹²

Zejména díky jeho snadné identifikaci a zjevným stopám na těle, které u týraného dítěte můžeme nalézt, je fyzické týrání nejpodrobněji probádanou a definovanou kategorií syndromu CAN. U dětí fyzicky týraných jsou zjevně viditelná poranění vzniklá v důsledku surového bití, popálení či opaření. Kromě již zmíněných projevů je mezi fyzické týrání řazeno také chování, jehož dopad na zdraví dítěte nemusí být okamžitý. Takovými projevy je např. podávání alkoholu, drog či nadměrného množství nevhodných léků dětem, trávení dětí chemikáliemi nebo dušení.

Fyzické týrání může mít aktivní nebo pasivní povahu.

¹⁰ HANUŠOVÁ, J. *Násilí na dětech - syndrom CAN*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006. ISBN 80-86991-78-4. s. 6

¹¹ Dětské krizové centrum [online]. [cit. 26. 4. 2017]. Dostupné z <http://www.dkc.cz/o-nas#kdo-jsme>

¹² HANUŠOVÁ, J. *Násilí na dětech - syndrom CAN*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006. ISBN 80-86991-78-4. s. 7

a) **Fyzické týrání aktivní povahy**

Fyzické týrání zahrnuje veškeré formy násilného jednání vůči dítěti. Toto chování může dítěti způsobit vážná poranění nebo dokonce i smrt. Vzniklá poranění podle svého charakteristiky mohou být zavřená, otevřená nebo mnohočetná.

- Zavřená poranění

Jedná se poranění tkání a vnitřních orgánů vzniklých nejčastěji úderem, nárazem nebo pádem. Při těch zraněních zpravidla nedochází k poškození kůže a zranění není viditelné.

- Otřesy – především mozku a míchy
- Pohmoždění – zhmoždění podkožní tkáně projevující se na kůži ve formě „modřin“, jejichž tvar (otisk ruky atd.) může poukazovat na použití předmět. Mezi pohmožděninami také spadá vytrhávání vlasů a kousnutí.¹³
- Poranění svalu nebo poranění šlach, nervů, cév, kloubů
- Poranění kostí
- Poranění hlavy – poranění hlavy je nejčastější příčinou smrti u týraných dětí. Důsledkem poranění hlavy bývá nejčastěji otřes mozku, který vznikne náhlým působením násilí na hlavu.¹⁴

- Otevřená poranění

Jedná se o poranění kůže, podkoží, svalu, sliznice nebo kteréhokoliv orgánu. Rány jsou viditelné a krváčí. Podle typu vzniku se dělí na oděrky, rány sečné, řezné, tržné, střelné a bodné.

- Rány na hlavě
- Nitrooční krvácení
- Rány na hrudníku
- Popáleniny
- Poranění nitrobršních orgánů – mohou být otevřená i uzavřená¹⁵

¹³ DUNOVSKÝ, J., DYTRYCH, Z., MATĚJČEK, Z. *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě*. Praha: Grada Publishing s. r. o., 1995. ISBN 80-7169-192-5. s 29

¹⁴ DUNOVSKÝ, J., DYTRYCH, Z., MATĚJČEK, Z. *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě*. Praha: Grada Publishing s. r. o., 1995. ISBN 80-7169-192-5. s 30

¹⁵ DUNOVSKÝ, J., DYTRYCH, Z., MATĚJČEK, Z. *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě*. Praha: Grada Publishing s. r. o., 1995. ISBN 80-7169-192-5. s 30

b) Fyzické týrání pasivní povahy

Do této kategorie je řazeno úmyslné, ale i neúmyslné zanedbávání nejdůležitějších tělesných potřeb dětí. Důvodem může být nezralost rodičů (dětí dětí), neschopnost poskytnout dítěti odpovídající péči nebo nepochopení rodičovské role. Tyto důvody vedou k zanedbání dítěte, jeho nedostatečnému fyzickému a psychickému vývoji a v nejkrajnějším případě až ke smrti.

- Porucha v prospívání dítěte neorganického původu - jedná se o neposkytnutí základních tělesných potřeb dítěti rodičem. Má kvantitativní charakter. Kvantitativní nedostatek může mít až smrtelné následky. Jedním z nejhorších je zástava růstu a úplná podvýživa. Při vyšetření takového dítěte je třeba vyloučit všechny jiné možné příčiny. Mohou to být metabolické poruchy, poruchy hormonální nebo poruchy vstřebávání živin. Pokud jde o týrání, je narušena i psychická rovnováha dítěte a jediným řešením bývá odebrání dítěte a jeho hospitalizace.¹⁶
- Děti vykořisťované - problém dětské námezdní práce, jejíž zákaz do 15 let věku dítěte u nás již platí mnoho desetiletí. Zcela nově se však objevilo žebrání dětí, zvláště dětí přistěhovalců, uprchlíků, přecházejících naší zemí do západní Evropy.¹⁷

Ve starší literatuře jsou do kategorie fyzického pasivního týrání řazeny ještě tyto projevy:

- Nedostatek zdravotní péče - vědomé odmítání zdravotní péče, zvláště jedná-li se o péči léčebnou. U nás je spíše výjimkou.¹⁸
- Nedostatky ve vzdělání a výchově - jedním z významných práv dítěte je právo na vzdělání. Zdaleka není uspokojováno u všech dětí, zvláště pak v rozvojových zemích.
- Nedostatek přístřeší, ošacení a ochrany – důsledkem bývají nejčastěji přírodní.¹⁹ katastrofy, války, emigrace, úmrtí atd. V úvahu přicházejí i důvody subjektivní: útěky, izolace a jiné.²⁰

Nově jsou již tyto projevy řazeny do kategorie zanedbávání.

¹⁶ DUNOVSKÝ, J., DYTRYCH, Z., MATĚJČEK, Z. *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě*. Praha: Grada Publishing s. r. o., 1995. ISBN 80-7169-192-5. s 41,42

¹⁷ HANUŠOVÁ, J. *Násilí na dětech - syndrom CAN*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006. ISBN 80-86991-78-4.s.11

¹⁸ HANUŠOVÁ, J. *Násilí na dětech - syndrom CAN*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006. ISBN 80-86991-78-4.s.11

¹⁹ HANUŠOVÁ, J. *Násilí na dětech - syndrom CAN*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006. ISBN 80-86991-78-4.s.11

²⁰ HANUŠOVÁ, J. *Násilí na dětech - syndrom CAN*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006. ISBN 80-86991-78-4.s.11

Psychické týrání

Psychické (citové) týrání zahrnuje chování, které má vážný negativní vliv na citový vývoj dítěte a vývoj jeho chování. Citové týrání může mít formu verbálních útoků či jeho zavrhování. Vystavování dítěte násilí nebo vážným konfliktům doma, násilná izolace, omezování dítěte, vyvolávání situace, kdy dítě má skoro stále pocit strachu, což může též způsobit citové ublížení.²¹

Zejména z důvodu špatné rozpoznatelnosti je psychické týrání jako forma týrání často opomíjena. Přitom tato forma týrání má mnohdy daleko vážnější následky než fyzické týrání. Na dítěti sice nejsou žádné viditelné stopy (např. modřiny), šrámy na duši, které negativní chování rodičů vůči dítěti způsobí, ovšem negativně působí na duševní rozvoj dítěte.

Také tato forma týrání má aktivní a pasivní složku. Aktivní složka spočívá v tom, že se dítěti přímo něco děje (nadávky atd.) naopak pasivní složka zahrnuje absenci chování, které by se správně dítěti mělo dít (nedostatečný zájem rodičů o dítě).

Další formy psychického týrání:

- odmítání projevů lásky a něhy
- snižování sebevědomí dítěte (nadávky, zesměšňování, urážky, podceňování schopností dítěte)
- kladení nerealistických nároků na dítě (zejména v oblasti prospěchu ve škole)
- izolace dítěte
- výhružky a zastrašování dítěte
- nerespektování názoru dítěte
- zavrhování dítěte
- vystavování dítěte stresovým situacím při řešení rodinných konfliktů
- nedostatečný zájem o dítě²²

²¹ HANUŠOVÁ, J. *Násilí na dětech - syndrom CAN*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006. ISBN 80-86991-78-4. s.7

²² Formy a následky psychického týrání, zneužívání a zanedbávání [online]. [cit. 27. 4. 2017]. Dostupné z: <http://www.nicm.cz/formy-a-nasledky-psychickeho-tyrani-zneuzivani-a-zanedbavani>

Modelový příběh z linky bezpečí:

...máma mě nesnáší, že jí připomínám otce...taký jsem prej taková nula, nikdy nic nedokážu, jsem na nic, jen mi nadává, nikdy jsem od ní neslyšel, že by mě měla ráda...nikdy mě prej neměla mít...ségra je její miláček, furt si něco špitají, chodí spolu nakupovat, do kina, ale mě s sebou nikdy nevezmou...je mi to strašně líto, ničím se jí nezavděčím...nevím, co mám dělat...²³

Rizikové faktory týkající se vzniku týrání dětí

Rizikové faktory zvyšující možnost vzniku týrání nacházíme na straně rodiče, dítěte a prostředí.

▪ Rizikové faktory na straně rodiče

Do rizikové skupiny patří rodiče, kteří byli sami v dětství deprivováni, týráni či zneužíváni. Tendence k intergeneračnímu přenosu je značná, nepostihuje však nutně všechny. Mnohé z dříve týraných dětí se mohou stát i velmi dobrými rodiči, zejména pokud se jim podaří v pozdějších letech navázat kvalitní sociální vztahy. Mezi rizikové bývají dále zahrnovány svobodné nebo velmi mladé matky, rodiče osobnostně nezralí s nedostatkem interakčních dovedností, lidé v hmotné nouzi a bez zaměstnání a lidé závislí na alkoholu či drogách. Týrání dítěte se také často dopouštějí rozvádějící se rodiče, kteří skrze dítě chtějí ublížit bývalému partnerovi. Pouze v minimálním počtu případů jsou týrajícími rodiči lidé s některou formou psychického onemocnění nebo osoby s mentálním postižením.²⁴

▪ Rizikové faktory na straně dítěte

Mezi děti, kterým hrozí větší riziko, že budou týráni, řadíme děti.

- postižené (ať již jde o postižení mentální, tělesné či smyslové nebo jiný typ organického postižení CNS). Tyto děti bývají pro rodiče méně srozumitelné.
- s odlišnou reaktivitou v útlém věku – děti dráždivé, plačtivé, neklidné, ale i děti pasivní, málo reaktivní²⁵

Týranými dětmi se také mohou stát děti, které nesplňují očekávání rodičů např. svými školními výsledky nebo sportovními úspěchy.

²³Psychické týrání [online]. [cit. 27. 4.2017]. Dostupné z: <https://www.linkabezpeci.cz/poradna/ublizovani,-zneuzivani,-sikana/psychicke-tyrani/>

²⁴ SEDLÁŘOVÁ, P. *Základní ošetrovatelská péče v pediatrii*. Praha: Grada Publishing a. s., 2008. ISBN 978-80-247-1613-8. s. 192

²⁵ SEDLÁŘOVÁ, P. *Základní ošetrovatelská péče v pediatrii*. Praha: Grada Publishing a.s., 2008. ISBN 978-80-247-1613-8. s. 192

- Rizikové faktory na straně prostředí

Značný vliv mohou mít nepříznivé vlivy z prostředí např. diskriminace, segregace dětí a jejich rodin.

Rizikové faktory nemusíme hledat pouze v těchto třech oblastech. Zvýšené riziko vzniku týrání dětí sebou nese i bezútěšná situace v rodině (hádky mezi manžely, probíhající rozvodové řízení), či rodiče, kteří při výchově používají tělesné tresty v nadměrném množství.

Situace, ve kterých již nemluvíme o „obyčejném“ tělesném trestu, ale již o fyzickém týrání přiblíží, následují část.

1.2 Tělesné tresty

Tělesný trest je v ČR považován za „normální“ výchovný prostředek. Málokdo v naší společnosti se bude pohoršovat nad tím, že rodič dal vztekajícímu se dítěti na zadek. Ovšem v zemích jako např. Rakousko, Německo či skandinávské země jsou tělesné tresty zakázány a společností odsuzovány. Z jejich pohledu je tělesný trest jednou z forem fyzického týrání dítěte.²⁶

Při použití jakéhokoliv tělesného trestu je hlavním záměrem způsobit dítěti bolest jako trest za kázeňský přestupek. Ovšem je nutné si uvědomit, že každé dítě považuje za trest něco jiného. Trest tedy není to, co jsme si jako trest vymysleli, trest je to, co dítě jako trest prožívá.²⁷

Pravdou je, že hranice mezi tělesným trestáním a týráním dítěte je v praxi poněkud nejednoznačná a její vymezování je poměrně složitá záležitost. Výbor pro práva dětí OSN definuje tento rozdíl následovně: tělesné trestání dětí se stává tělesným týráním tehdy, je-li trest prováděn:

- za pomoci předmětů (vařečka, řemen, vodítko na psa atd.),
- nebo na citlivou část těla (hlava, břicho, oblast pohlavních orgánů, dlaně a plosky nohou),
- nebo když po ranách zůstávají na těle stopy, např. otoky, modřiny, škrábance²⁸

²⁶ VANÍČKOVÁ, E. *Tělesné tresty dětí: definice - popis - následky*. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing a. s., 2004. ISBN 80-247-0814-0.

²⁷ MATĚJČEK, Z. *Po dobrém, nebo po zlém?*. Vyd. 7. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0133-5.

²⁸ LOVASOVÁ, L., SCHMIDOVÁ, K. *Tělesné tresty*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006. ISBN 80-86991-75-x. s. 10

Tělesné tresty mají mnoho forem. Nejčastějšími tělesnými tresty jsou: facka, pohlavek, výprask nejčastěji mířený do oblasti hýždí (rukou či nějakým předmětem). Tělesné tresty je možno klasifikovat podle různých kritérií, např. podle účelu trestu (výchovný x nápravný), podle způsobu provádění (rukou x předmětem).

Nadužívání tělesných trestů sebou nese i různá rizika např. dítě reaguje nadměrně agresivně.

Každý trest má tři funkce:

- Napravení škody

- trest je důležité vykonat v klidu a s rozvahou
- dítě musí chápat, za co je trestáno
- trestem je napravena škoda, kterou dítě udělalo²⁹

- Zabránění opakování

- trest je využíván k napravení chyby, dítě se učí ze špatné zkušenosti
- na druhou stranu je nutné za vhodné a žádoucí chování dítě odměňovat
- pokud u dítěte nefunguje poučení se ze špatné zkušenosti, musíme se touto způsobu vyhnout³⁰

- Zbavit viníka pocitu viny

- pocit viny je součástí trestu, ale neměl by trvat dlouhou dobu
- dospělí by neměli dítěti stále připomínat jeho chybu
- trestem je chyba dítěte napravena a v trestu by měl být i osobní vztah, aby dítě vědělo, že ho má trestající rád
- po trestu by dítě mělo mít pocit osvobození a smíření³¹

²⁹ VANÍČKOVÁ, E. *Tělesné tresty dětí: definice - popis - následky*. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing a. s., 2004. ISBN 80-24708140. s. 34

³⁰ VANÍČKOVÁ, E. *Tělesné tresty dětí: definice - popis - následky*. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing a. s., 2004. ISBN 80-24708140. s. 35

³¹ VANÍČKOVÁ, E. *Tělesné tresty dětí: definice - popis - následky*. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing a. s., 2004. ISBN 80-24708140. s.35

1.3 Dítě jako oběť týrání a jeho chování

Nikdo z nás si ani nedovede představit, čím si musí projít týrané dítě. Život plný strachu, úzkosti a beznaděje. Nejhorší je, že všechny tyto negativní pocity v dítěti vyvolávají rodiče, lidé, kteří by v něm měli vyvolávat pocit bezpečí a lásky.

Týrané dítě se postupem času naučí žít ve strachu z rodičů a začne usuzovat, že pokud se k němu takto rodič chová, pak je za tím jeho špatné chování. Týrané děti sami sebe „postaví“ do role toho špatného. Situace si sám pro sebe interpretuje tak, aby v nich rodič nehrál negativní roli. Jakkoliv staré dítě prostě není schopné zcela odsoudit a zavrhnout své rodiče, ať se k němu chovají sebe hůř. Potenciální ohrožení, spočívající v možnosti naprostého zavržení a opuštění, může být mnohem horší než aktuální fyzická bolest. Za těchto okolností se zcela zákonitě dostávají do konfliktu dvě významné psychické potřeby: potřeba zbavit se fyzické bolesti a potřeba udržet si iluzi bezpečí v rodině.³² Tento vnitřní konflikt je pro dítě značně matoucí a těžko řešitelný a proto u něj může vyvolat některý z těchto obranných mechanismů:

1. **Přijetí role špatného dítěte**, které je trestáno oprávněně. Týrané děti vidí svůj trest jako oprávněný a spravedlivý, čímž si vysvětlují chování rodičů.
2. **Lpění na týrajících rodičích** – rodiče dětem svou lásku neprojevují a ty tedy strádají i po citové stránce. Čím déle tak to strádají, tím více je naplnění této potřeby naléhavější. Děti se snaží upoutat pozornost rodičů, získat jejich přízeň. Ve valné většině případů se jim dostane pouze negativní odezvy, kterou ovšem považují za důkaz lásky rodičů.
3. **Zopakování negativní prožitku**, jde o tendenci, jejímž smyslem je dosáhnout vyrovnání, odreagování. Dětem se obdobný prožitek objevuje ve fantazii, projevuje se v jejich hře, kresbě apod.³³ Některé děti mají tendenci prožít daný zážitek znovu i reálně, a proto provokují rodiče tak, že je opětovně zbije apod. Opakováním situace se dítě snaží získat nové prožitky a zaujmout k ní jiný postoj.
4. **Identifikace s agresorem** – dítě se začne chovat podobně jako jeho trýznitel. V kolektivu ubližuje ostatním dětem, je agresivní. Tím, že se postaví do role

³² VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese: variabilita a patologie lidské psychiky*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-214-9. s. 336

³³ VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese: variabilita a patologie lidské psychiky*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-214-9. s. 336

násilníka, nabývá pocitu moci a alespoň na chvíli ztrácí pocit bezmoci a strachu, které jinak prožívá.³⁴

Rozporuplné pocity, se kterými musí dítě kvůli nepřijatelnému chování dospělého vůči jeho osobě „bojovat“, mohou způsobit neblahé následky na jeho psychický a emoční vývoj. Nedostatečný vývoj v těchto oblastech může mít nezměrné důsledky pro jeho budoucí život např. při navazování vztahů. Abychom nejenom těmto následkům předcházeli, je u syndromu CAN, více než kde jinde, důležitá prevence. Podrobnější informace o prevenci vztahující se k syndromu CAN poskytne následující kapitola.

1.4 Legislativa související se syndromem CAN

Dětská práva zasahují do mnoha právních odvětví např. rodinného práva, sociálního, školského, zdravotního, daňového, občanskoprávního, trestního apod. Z tohoto důvodu je zřejmé, že neexistuje pouze jeden právní dokument, který by je všechny shrnoval. Práva dětí jsou součástí řady zákonů a právních předpisů.

Historicky první právním dokumentem týkajícím se dětských práv je Deklarace práv dítěte (nebo také Ženevská deklarace) přijatá v roce 1924 Společností národů.

Náhradou za zaniklou Společnost národů se v roce 1945 stala Organizace spojených národů (OSN). Ta stojí za vznikem dalšího velmi významného dokumentu – Všeobecné deklarace lidských práv. Tento dokument přijatý 10. 12. 1948 přichází s myšlenkou ochrany lidských práv.³⁵

Postupem času nabývaly na síle hlasy, které požadovaly vznik zákonů chránících práva specifických skupin obyvatelstva. Proto byla roku 1959 Valným shromážděním OSN přijata Deklarace práv dítěte, potvrzující shodu států na ochraně práv dítěte.

Velmi významným mezinárodním dokumentem je zákon č. 104/1991 Sb. Úmluva o právech dítěte. Přijata byla Valným shromážděním OSN dne 20. 11. 1989 v New Yorku. Českou a Slovenskou Federativní Republikou byla ratifikována 7. 1. 1991 a v platnost vstoupila 6. 2. 1991.

³⁴ VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese: variabilita a patologie lidské psychiky*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-214-9.

³⁵ VOTAVOVÁ, J. a kol. *Mami, tati, znáš má práva? Malá publikace o Úmluvě a právech dítěte*. Praha, 2008. [online]. [cit. 30. 9. 2017]. Dostupné z: <http://www.crdm.cz/download/publikace/mami-tati-prava-web.pdf>

Dítětem je podle Úmluvy každá lidská bytost mladší 18 let bez ohledu na rasu, barvu pleti, jazyk, náboženství, politické nebo jiné smýšlení, etnický nebo sociální původ, tělesnou nebo duševní nezpůsobilost.

Se syndromem CAN souvisí čl. 19, ve kterém se píše, že všechny smluvní strany Úmluvy, činí všechna potřebná zákonodárná, správní, sociální a výchovná opatření k ochraně dětí před jakýmkoli tělesným či duševním násilím, urážením nebo zneužíváním, včetně sexuálního zneužívání, zanedbáváním nebo nedbalým zacházením, trýzněním nebo vykořisťováním během doby, kdy jsou v péči jednoho nebo obou rodičů, zákonných zástupců nebo jakýchkoli jiných osob starajících se o dítě.³⁶ Zmínit dodatky úmluvy související s týráním.³⁷

Mezi další mezinárodní pakty a úmluvy patří:

- Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod
- Evropská úmluva o výkonu práv dětí
- Evropská úmluva o právním postavení dětí narozených mimo manželství

K nejdůležitějším zákonům patří ústavní zákon č. 2/1993 Sb. Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů.

Z výčtu základní práv a svobod lze zmínit zejména právo na život a ochranu lidského života, kdy má život právo na ochranu již před narozením. Uvádí také nepřípustnost trestu smrti, nucených prací nebo služeb či právo nebýt mučen ani podroben krutému, nelidskému nebo ponižujícímu zacházení nebo trestu.³⁸

V souvislosti s týranými dětmi je nutno zmínit článek 31 týkající se práva na ochranu zdraví a článek 32 týkající se rodiny a rodičovství. Článek uvádí, že péče o děti a jejich výchova je právem rodičů, děti mají právo na rodičovskou výchovu a péči. Práva rodičů mohou být

³⁶ *Úmluva o právech dítěte a související dokumenty*. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, 2016. ISBN 978-80-7421-120-1.

³⁷ VOTAVOVÁ, J. a kol. *Mami, tati, znáš má práva? Malá publikace o Úmluvě a právech dítěte*. Praha, 2008. [online]. [cit. 30. 9. 2017]. Dostupné z: <http://www.crdm.cz/download/publikace/mami-tati-prava-web.pdf>

³⁸ Zákon č. 2/1993 Sb. Listina základních práv a svobod [online]. [cit. 1. 10. 2017]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/docs/laws/listina.html>

omezena a nezletilé děti mohou být od rodičů odloučeny proti jejich vůli jen na základě soudního rozhodnutí.³⁹

Důležitým zákonem v oblasti ochrany dětí je zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, který vymezuje sociálně-právní ochranu dětí jako:

- a. „ochranu práva dítěte na příznivý vývoj a řádnou výchovu,
- b. ochranu oprávněných zájmů dítěte, včetně ochrany jeho jmění
- c. působení směřující k obnovení narušených funkcí rodiny,
- d. zabezpečení náhradního rodinného prostředí pro dítě, které nemůže být trvale nebo dočasně vychováváno ve vlastní rodině.“⁴⁰

Podle § 5 je předním hlediskem sociálně-právní ochrany zájem a blaho dítěte, ochrana rodičovství a rodiny a vzájemné právo rodičů a dětí na rodičovskou výchovu a péči.⁴¹

Zákon taktéž vymezuje okruh dětí, na které se sociálně-právní ochrana zaměřuje.

Uvádí, že každý má právo upozornit orgán sociálně-právní ochrany na špatné chování rodičů vůči jejich dětem. V zákonu je taktéž uvedena ohlašovací povinnost pro pedagogické pracovníky a zdravotnický personál.⁴²

Významnou částí zákona je i článek, který dítěti dává možnost, aby samo požádalo o pomoc orgány sociálně-právní ochrany, státní orgány, kterým přísluší ochrana práv a oprávněných zájmů dítěte, školy, školská zařízení a poskytovatele zdravotnických služeb o pomoc při ochraně svého života a dalších svých práv. Veškeré tyto orgány mají povinnost poskytnout dítěti odpovídající pomoc. Dítě má právo požádat o pomoc i bez vědomí rodičů, popř. osob, kterým je svěřeno do péče. Dítě má taktéž právo vyjadřovat ke všem záležitostem, které se ho týkají.⁴³

Ve vztahu k týraným dětem je třeba zmínit, že tento zákon popisuje také veškeré náležitosti týkající zřízení zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, umístění dítěte do ústavní

³⁹ Zákon č. 2/1993 Sb. Listina základních práv a svobod [online]. [cit. 1. 10. 2017]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/docs/laws/listina.html>

⁴⁰ Zákon č. 359/1999 Sb. O sociálně právní ochraně dětí – část první §1 [online]. [cit. 1. 10. 2017]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-359/zneni-20180101>

⁴¹ Zákon č. 359/1999 Sb. O sociálně právní ochraně dětí [online]. [cit. 1. 10. 2017]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-359/zneni-20180101>

⁴² Zákon č. 359/1999 Sb. O sociálně právní ochraně dětí [online]. [cit. 1. 10. 2017]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-359/zneni-20180101>

⁴³ Zákon č. 359/1999 Sb. O sociálně právní ochraně dětí [online]. [cit. 1. 10. 2017]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-359/zneni-20180101>

výchovy. V zákoně o sociálně-právní ochraně dětí nalezneme také náležitosti týkající se svěřeni dítěte do výchovy jiné osoby, tedy osvojení a pěstounské péče.⁴⁴

Zákon č. 89/2012 Sb. Občanský zákoník říká, že rozhodující úlohu ve výchově dítěte mají rodiče. Tento zákon upravující oblast rodinného práva taktéž „umožňuje použití výchovných prostředků, ale pouze v podobě a míře, která je přiměřená okolnostem, neohrožuje zdraví dítěte ani jeho rozvoj a nedotýká se lidské důstojnosti dítěte.“⁴⁵ Ovšem bude-li usneseno, že tato výchova již překračuje určitou mez a začíná ohrožovat zdravý vývoj dítěte ať již po tělesné, rozumové či duševní stránce, může soud jako nezbytné opatření nařídít i ústavní výchovu dítěte.⁴⁶

V nejkrajnějších případech je ochrana dětí garantována zákonem č. 40/2009 Sb. trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů. Týráním dětí se zde zabývá Hlava IV, která popisuje trestné činy proti rodině a dětem. Konkrétně o týrání svěřené osoby říká:

„(1) Kdo týrá osobu, která je v jeho péči nebo výchově, bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až pět let.

(2) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 zvláště surovým nebo trýznivým způsobem,

b) způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví,

c) spáchá-li takový čin nejméně na dvou osobách, nebo

d) páchá-li takový čin po delší dobu.

(3) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1

a) těžkou újmu na zdraví nejméně dvou osob, nebo

b) smrt.“⁴⁷

Dalšími zákony vztahujícími se k sociálně-právní ochraně dětí jsou:

⁴⁴ Zákon č. 359/1999 Sb. O sociálně právní ochraně dětí [online]. [cit. 1. 10. 2017]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-359/zneni-20180101>

⁴⁵ Zákon č. 89/2012 Sb. Občanský zákoník – část 2 § 884 [online]. [cit. 2. 10. 2017]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89#cast2>

⁴⁶ Zákon č. 89/2012 Sb. Občanský zákoník – část 2 [online]. [cit. 2. 10. 2017]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89#cast2>

⁴⁷ Zákon č. 40/2009 Sb. Trestní zákoník – Hlava IV, § 198 – Týráním svěřené osoby [online]. [cit. 2. 10. 2017]. Dostupný z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40/zneni-20180103>

- Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů,
- Zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Výše uvedené zákony jsou zaměřeny zejména na práva dětí a na sankce spojené s porušováním těchto práv. Zákony taktéž pomýšlejí na nutnost bránit děti před chováním, které by mohlo jakkoliv poškodit jejich zdraví, ať již fyzické nebo psychické. Pokud ovšem již k takovému chování dojde, jsme nejen z lidského, ale zejména z právního hlediska povinni tuto skutečnost nahlásit příslušným orgánům. Ohlašovací povinnost se vztahuje i na lékaře, kteří jsou ve chvíli, kdy mají podezření na syndrom CAN, zbaveni lékařské mlčenlivosti.

Povinnost lékaře při podezření na syndrom CAN

Syndrom CAN je velice závažným problémem. Všechny oběti týrání, zneužívání a zanedbávání si do dalšího života sebou nesou následky špatného chování vůči jejich osobě. Vzniklá traumata lze zmírnit zejména včasnou diagnostikou syndromu CAN. Mezi osoby, které se na včasné diagnostice podílejí, patří i lékaři. Ti jsou v případě podezření na dítě týrané, zneužívané či zanedbávané podle zákona č. 359/1999 Sb. O sociálně právní ochraně dítěte povinně vše ohlásit. Doslovně tento zákon říká: *„zdravotnická zařízení jsou povinna oznámit okresnímu úřadu skutečnosti, které nasvědčují tomu, že jde o ohrožené děti, a to bez zbytečného odkladu po tom, kdy se o takové skutečnosti dozví“*⁴⁸. Důvody, které mohou lékaře vést k podezření ze syndromu CAN je nesčetné množství od těžce vysvětlitelných zranění dítěte (modřiny, zlomeniny, popáleniny, poranění vnitřních orgánů nebo genitálu), mentální zaostalosti, nedostavování se na preventivní prohlídky a očkování až po nespecifické symptomy jako např. poruchy spánku, tiky, fobie, hysterie, asociální chování, enkonpréza, enuréza, nechutenství a psychosomatické potíže.⁴⁹

„Před vyslovením podezření ze syndromu CAN je nezbytné, současně s převzetím dítěte do péče, aby praktický lékař pro děti a dorost:

⁴⁸ Zákon č. 359/1999 Sb. O sociálně právní ochraně dětí – část osmá [online]. [cit. 20. 10. 2017]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-359/zneni-20180101>

⁴⁹ BISKUP, Pavel. Diagnostika syndromu týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte – doporučený postup určený lékaři primární péče. *Pediatric pro praxi* [online]. 2001, no. 4, s. 164 – 168 [vid. 20. 10. 2017]. ISSN - 1803-5264. Dostupný z: <https://www.pediatricpropraxi.cz/pdfs/ped/2001/04/02.pdf>

- a) získal Zprávu o propuštění novorozence či Protokol o předání pacienta
- b) zjišťoval a zapisoval do dekurzu aktuální společenské a rodinné zázemí dítěte a jejich změny
- c) v případě, že zákonný zástupce dítěte odmítl udat jméno a adresu posledního praktického lékaře, již pojal podezření na dítě žijící v rizikovém prostředí
- d) pojal podezření na dítě žijící v rizikovém prostředí u rodičů, kteří často mění ošetřujícího lékaře nebo vyhledali opakovaně lékaře a uváděli nedůvěryhodnou anamnézu potíží dítěte
- e) rozeznal užívání nedoporučených postupů v léčbě dítěte
- f) rozeznal chybné způsoby stravování dítěte
- g) provedl komplexní vyšetření dítěte při převzetí do péče, včetně výšky, hmotnosti, obvodu hlavičky, BMI, vyšetření moče a popisu stavu dítěte. Důležité je postřehnout anomálie v oblečení, chování a v navazování kontaktu s dítětem. Obzvláštní pozornosti je potřeba věnovat popisu zhojených poranění, jizvám, tetováním, opruzeninám či nepřiměřenostem v chování dítěte
- h) řádně, čitelně a úplně provedl o vyšetření zápis do dekurzu.⁵⁰

Po utvrzení se v podezření na syndrom CAN oznámí ošetřující lékař vše Orgánu sociálně právní ochrany dítěte, který dále provádí veškeré potřebné úkony. V tomto případě lékař neporuší povinnost lékařské mlčenlivosti, jelikož jedná s úmyslem ochránit zájmy dítěte. Navíc lékař, který na týrané, zneužívané nebo zanedbávané dítě upozornil, zůstane v anonymitě, protože zaměstnanci OSPODu i Policie ČR mají povinnost jeho totožnost držet v tajnosti.

Tato forma oznámení, kdy totožnost oznamovatele znají pouze zaměstnanci OSPODu a Policie ČR se nazývá semianonymní. V případě, že oznamovatel (lékař ale i jiné osoby) chce zůstat zcela v anonymitě, může OSPOD kontaktovat telefonicky, formou anonymního oznámení, prostřednictvím e-mailu, datové schránky či pošty.⁵¹

⁵⁰ BISKUP, Pavel. Diagnostika syndromu týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte – doporučený postup určený lékařům primární péče. *Pediatric pro praxi* [online]. 2001, no. 4, s. 164 – 168 [vid. 20. 10. 2017]. ISSN - 1803-5264. Dostupný z: <https://www.pediatricpropraxi.cz/pdfs/ped/2001/04/02.pdf>

⁵¹ PEMOVÁ, T., PTÁČEK, R. Sociálně-právní ochrana dětí pro praxi. Praha: Grada Publishing, a. s., 2012.

1.5 Prevence syndromu CAN

Každé dítě se může stát obětí činu, a proto je potřeba preventivně působit na všechny rizikové děti a také na děti, které nespádají do rizikových skupin. Pöthe uvádí, že pozorováním a pečlivým sledováním se zjistilo, že některé děti se během svého života stávaly obětí týrání opakovaně. Tyto děti „přitahovaly“ agresivitu nejenom svých vlastních rodičů, ale i svých pěstounů, vychovatelů či například pracovníků dětských domovů.⁵²

V dnešní době již syndrom CAN není tabuizované téma, hovoří se o něm zcela otevřeně. Je považován za celospolečenský problém, který ohrožuje zdravý vývoj dítěte a bohužel často i jeho život. V případě syndromu CAN více než kde jinde platí, že nejdůležitější je vůbec předcházet jeho vzniku. Všichni odborníci zabývající se tímto patologickým jevem se snaží nalézt řešení, jak tomuto jevu předcházet. Dosavadní zkušenosti a výzkumy ukazují, že nejúčinnějším řešením je důraz na prevenci.

V případě syndromu CAN hovoříme o prevenci primární, sekundární a terciární, kvartální.

a) Primární prevence

Podle Světové zdravotnické organizace primární prevence znamená počínat si tak, aby k určitému neblahému společenskému jevu nedocházelo - tedy předejít jeho vzniku, potlačit jej v zárodku, nedat mu příležitost, nedat mu půdu, v níž by mohl zapustit kořeny.⁵³ Spadají sem tedy veškerá opatření, která mají zabraňovat jakémukoliv ubližování dítěti.

Primární prevence je jednak

- a) specifická – zaměřená proti rizikům vedoucím ke vzniku poškození (bránit vzniku rizikových skupin obyvatelstva, rizikových životních situacích)
- b) nespecifická – podpora zdravého vývoje dítěte a rodiny (vytváření podmínek pro zdravý vývoj, vytvářet vzdělávací a intervenční programy)⁵⁴

Primární prevence zahrnuje velké množství aktivit, které jsou podle Dunovského děleny na tyto tři vrstvy:

⁵² PÖTHE, P. *Dítě v ohrožení*. Praha: G plus G, 1996. Zde a nyní. ISBN 80-901896-5-2. s. 60

⁵³ DUNOVSKÝ, J., DYTRYCH, Z., MATĚJČEK, Z. *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě*. Praha: Grada Publishing s. r. o., 1995. ISBN 80-7169-192-5. s. 72

⁵⁴ VANÍČKOVÁ, E., HADJ-MOUSSOVÁ, Z., PROVAZNÍKOVÁ, H. *Násilí v rodině: syndrom zneužívaného a zanedbávaného dítěte: skripta pro posluchače 3. lékařské fakulty Univerzity Karlovy*. Praha: Karolinum, 1995. ISBN 80-7184-008-4. s. 37

- 1) působení na širokou veřejnost
- 2) působení na rodiče a vychovatele, jakož i na ty, kdo se na rodičovství nebo profesionální vychovatelství připravují
- 3) působení na odborné pracovníky a tzv. veřejné činitele - hlavně lékaře, psychology, sociální pracovníky, právníky, soudce, politiky apod.⁵⁵

Působení na širokou veřejnost

Myslíme tím zaměřené, cílevědomé působení na veřejnost tak, aby se dětem vytvářela příznivá společenská atmosféra.⁵⁶ Prostředkem k tomu je široce založená osvěta. Jejími činiteli jsou všechny instituce se širokou celospolečenskou působností dotýkající se nějakým způsobem života dětí. Jsou to především:

- „všechny orgány státní legislativy a jimi vytvořené a pak uplatňované zákony, vyhlášky, směrnice, pokyny atd., jež se zabývají dítětem a rodinou,
- politické strany se svými programy,
- církve,
- školy a školství jako celek, zdravotnictví, kulturní instituce,
- sdělovací prostředky a v nich především televize
- nevládní organizace dětí a mládeže,
- organizace zabývající se rodinou“⁵⁷

Působení na rodiče a jiného vychovatele

Tato kategorie klade důraz na rozvoj postoje rodiče (vychovatele) k dítěti. Snaží se o osvětu v oblastech, jako jsou: správná péče o dítě, životospráva či výchova. Upozorňuje na fakt, že rodiče by své dítě měli přijmout bezpodmínečně, tedy takové jaké je a ne se ho snažit přetvořit „k obrazu svému.“

⁵⁵ DUNOVSKÝ, J., DYTRYCH, Z., MATĚJČEK, Z. *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě*. Praha: Grada Publishing s. r. o., 1995. ISBN 80-7169-192-5. s. 73

⁵⁶ MATĚJČEK, Z., DYTRYCH, Z. *Děti, rodina a stres: vybrané kapitoly z prevence psychické zátěže u dětí*. Praha: Galén, 1994. ISBN 80-85824-06-x. s.14

⁵⁷ DUNOVSKÝ, J., DYTRYCH, Z., MATĚJČEK, Z. *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě*. Praha: Grada Publishing s. r. o., 1995. ISBN 80-7169-192-5. s. 73

Patří sem taktéž osvěta zaměřená na budoucí rodiče – tj. dnešní děti. Budoucí rodiče mohou najít pomoc buď přímo v rodině samotné, nebo v programech zaměřených na systém rodiny. Většina takových programů zahrnuje výchovné projekty, zaměřené na nácvik rodičovských dovedností, s důrazem na období přechodu k rodičovství.⁵⁸

Dunovský přikládá neodmyslitelnou roli obecným opatřením zavedeným pro větší prospěch rodiny, jako např. finanční podpora a nabídky různých služeb.

V prevenci týrání a zneužívání dětí hrají klíčovou a nepostradatelnou roli učitelé a vychovatelé, kteří mají s dítětem mnohdy dlouhodobější kontakt, než vlastní rodiče. Mají tak větší možnost všimnout si jakékoliv změny na těle dítěte, změny v jeho chování, náladách apod. V případě důvěrného vztahu s dítětem to jsou často oni, komu se dítě s probíhajícím ubližováním v rodině svěří. Ve včasném rozpoznání a zastavení násilí na dítěti mají tedy vychovatelé a pedagogové jedinečnou pozici.⁵⁹

V dnešní době vkládají výraznou výchovnou funkci rodiče do škol, které jsou si vědomy svého vlivu na žáky. Proto se skrze výchovné programy zaměřené na plánované rodičovství, sexuální výchovu, užívání návykových látek atd. snaží žáky informovat o možných rizicích jejich chování a poukazují na možnosti, jak těmto nebezpečím předcházet.

Působení na odborné pracovníky a veřejné činitele

Na této rovině nejde již o základní informace a z nich odvozenou široce založenou osvětu, nýbrž o zprostředkování poznatků z výzkumů, odborných studií, průzkumů obyvatelstva. Cílovou skupinou potenciálních příjemců jsou lidé nejrozličnějších vědních oborů a společenské praxe, kteří se zabývají otázkami CAN.⁶⁰

b) Sekundární prevence

Cílem sekundární prevence je odhalovat a objasňovat rizika, která mohou vést ke vzniku syndromu CAN. Zaměřuje se na vyhledávání rizikových skupin obyvatelstva (dětí i dospělých) a rizikových životních situací, u nichž je vysoká pravděpodobnost, že povedou k rozvoji syndromu CAN. (Veškeré rizikové faktory vedoucí k syndromu CAN jsou uvedeny v kapitole

⁵⁸ PÖTHE, P. *Dítě v ohrožení*. Praha: G plus G, 1996. Zde a nyní. ISBN 80-901896-5-2.

⁵⁹ PÖTHE, P. *Dítě v ohrožení*. Praha: G plus G, 1996. Zde a nyní. ISBN 80-901896-5-2.

⁶⁰ DUNOVSKÝ, J., DYTRYCH, Z., MATĚJČEK, Z. *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě*. Praha: Grada Publishing s. r. o., 1995. ISBN 80-7169-192-5. s. 75

1.1) Na vytipované skupiny se sekundární prevence snaží působit a svou systematickou prací s těmito skupinami minimalizovat rizika CAN.

Do sekundární prevence se zapojují sociální pracovníci, zdravotníci, sociální kurátoři pro mládež, patří sem i škola a diagnostická schopnost učitelů, výchovných poradců a metodiků prevence. Pedagogicko-psychologické poradny, poradny pro rodiny, sexuologické poradny psychiatrická pracoviště, jež mohou včas diagnostikovat rizikovou osobu a zaměřit se na ni. V sekundární prevenci je nutné vytvářet koordinační strategie mezi sociálními, pedagogickými, zdravotnickými institucemi a orgány činnými v trestním řízení. Pracovníci těchto institucí musí být vyzbrojeni nejen kvalitními vědomostmi, ale také jasnými kompetencemi, které jim umožní kvalitní diagnózu rizikové rodiny a současně možnost eliminace ohrožení dítěte.⁶¹ Součástí sekundární prevence je i činnost Policie ČR.

c) Terciální prevence

O terciální prevenci hovoříme ve chvíli, kdy již došlo k nějakému činu, který svou povahou naplňuje skutkovou podstatu syndromu CAN. V takové chvíli je nutné zabránit dalšímu ubližování dítěti a snažit se u něj minimalizovat následky způsobené násilným jednáním. Je zahájen diagnostický proces, který má vyústit v prognózu případu. Z této prognózy pak dále plyne návrh na pomocná, ochranná, terapeutická a další opatření ve prospěch dítěte.

Po náležitém zhodnocení nashromážděných materiálů příslušné úřady rozhodují o tom zda:

- „dítě zůstane dále v rodině
- dítě bude z rodiny odebráno a bude se hledat jiné optimální řešení jeho životní situace (např. náhradní rodinná péče, umístění do dětského domova atd.)“⁶²

d) Kvartální prevence

Tento typ prevence představuje návrat dítěte zpět do rodiny, ze které bylo po delší dobu z důvodu ochrany odejmuto. Je ovšem důležité zmínit, že tento typ prevence je často používán zejména v anglosaských zemích. V ČR toto není preferovaný typ prevence.

⁶¹ WEISS, P. kolektiv. *Sexuální zneužívání dětí*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2005, s. 63-69.

⁶² MATĚJČEK, Z., DYTRYCH, Z. *Děti, rodina a stres: vybrané kapitoly z prevence psychické zátěže u dětí*. Praha: Galén, 1994. ISBN 80-85824-06-x. s. 21

1.6 Na koho se může týrané dítě obrátit

Jakékoliv násilí páchané na dětech či bezbranných lidech je společností odmítáno a odsuzováno. Odmítavý postoj je také často spojován s požadavkem na zvýšení trestů za násilné činy spáchané na dětech. Jinak je postoj společnosti k násilnostem spáchaných na dětech spíše pasivní. Může za to zejména snaha nemíchat se do záležitostí jiných rodin a pak také nevědomost lidí o tom, co vše je považováno za týrání a zanedbávání. Násilí také velice často probíhá v rodině, u které by to nikdo z jejího okolí neočekával.

Týrané dítě se dostává do situace, kterou nezná a nechápe. O tom, co se s ním děje se bojí někomu říct. Ať už z důvodu hanby, viny či ze strachu z rodičů, kteří mu vyhrožují dalším násilím v případě, že něco prozradí. Dítě postupem času ztrácí důvěru v dospělé a o to složitější je pro něj nalézt někoho, komu se může svěřit se svým trápením.

Z mnohaletých zkušeností organizací zabývajících se pomoci dětem vyplývá, že prvním z důvěrníků dětí bývá člověk pracující s dětmi jako např. pedagog, vedoucí kroužků apod. Jste-li pedagog, můžete se právě vy stát pro týrané dítě důvěryhodnou osobou, které se se svým trápením svěří. Stane-li se tak, pro začátek je nejlepší řídit se těmito radami:

1. „S dítětem, které je týrané, zneužívané či zanedbávané, je především důležité navázat dobrý kontakt, vyjádřit mu přijetí, důvěru a respekt a postupně s dítětem hledat adekvátní kroky k řešení.
2. Neznejšťujte nebo nekonfrontujte dítě s tím, jestli skutečně došlo k tomu, co popisuje. Podstatné je ho spíše ocenit za to, že našlo odvahu a sílu tuto skutečnost někomu sdělit.
3. Pomozte dítěti pochopit, že není vinno tím, co se stalo. Odpovědnost vždy nese dospělý, který takto dítěti ubližuje. Opěrným bodem hovoru může být zjišťování, ke komu má dítě důvěru a na koho se může obrátit.
4. Na potřebu dítěte zavázat Vás tajemstvím o svém týrání či zneužívání je důležité nepřistoupit, protože tuto skutečnost nelze slíbit.
5. Je vhodnější s dítětem mluvit o obavách, které kolem celé situace má, a ubezpečit ho, že jeho informace nebude zneužita proti němu, ale použita pro řešení celé situace a vyhledání další odborné pomoci.
6. Dítě je nutné předem informovat o krocích, které následně budou podniknuty.

7. Doporučujeme úzce spolupracovat s oddělením sociálně právní ochrany dětí a s odborníky zaměřenými na tuto problematiku.
8. V případě akutního ohrožení je vhodné kontaktovat Policii ČR, nejlépe specializované oddělení zaměřené na trestné činy páchané na dětech.⁶³

Aby byl omezen počet dětí vyrůstajících ve strachu a ohrožováno násilím, je do našeho právního řádu zahrnuta povinnost oznámit příslušným úřadům špatné zacházení s dítětem. Tato tzv. oznamovací povinnost ukládá každé osobě, která se hodnověrným způsobem dozví o týrání, zneužívání nebo zanedbávání dítěte nebo má podezření na porušování práv a zájmů dítěte upozornit na tyto skutečnosti buď orgán sociálně-právní ochrany dětí nebo Policii ČR. Pokud tak dotyčný neučiní, vystavuje se riziku, že on bude stíhán za trestný čin nepřekažení trestného činu.⁶⁴

Pokud tedy člověk má nějaké podezření na špatné zacházení s dítětem, ale zároveň má i obavu, aby dítěti ještě více neuškodil, je nejlepší obrátit se na některou z organizací specializujících se na pomoc dětem a požádat o pomoc je.

Dále jsou uvedeny vybrané organizace pomáhající týraným dětem a působící na území České republiky.

1) Linka bezpečí

Obr. 1 Logo Linky bezpečí
<http://spolek.linkabezpeci.cz/o-nas/>

Linka bezpečí (LB) poskytuje bezplatnou, anonymní a snadno dostupnou pomoc dětem, které se ocitnou v tíživé životní situaci.

Svou činnost zahájila 1. 9. 1994 v budově nacházející se v areálu Psychiatrické nemocnice (dříve léčebny) v Praze – Bohnicích jako linka telefonické krizové pomoci, fungující po celý rok, 24 hodin denně, která ctí zásadu anonymity klienta.⁶⁵ Největší podíl na vzniku LB mají Ing. Zuzana Baudyšová, Jarmila Knight, MILD a MUDr.

David Marx. V roli poradce stál u zrodu LB také prof. MUDr. Jiří Dunovský, DrSc., v jehož hlavě se nápad na zřízení telefonické krizové linky zrodil.

⁶³ Poradna Rodičovské linky [online]. [cit. 22. 9. 2017]. Dostupné z: <https://www.rodicovskalinka.cz/poradna/temata-pedagogu/ohrozene-dite/>

⁶⁴ Oznamovací povinnost [online]. [cit. 23. 9. 2017]. Dostupné z: <http://slovník.mpsv.cz/oznamovací-povinnost.html>

⁶⁵ Linka bezpečí – historie [online]. [cit. 25. 9. 2017]. Dostupné z: <http://spolek.linkabezpeci.cz/o-nas/historie/>

Postupně během let LB rozšiřovala možnosti, jak ji mohou děti kontaktovat. V současné době tedy děti mohou využít bezplatnou telefonní linku na čísle 116 111. Pokud se dítě bojí o svém problému mluvit při telefonickém rozhovoru, může pro kontakt využít emailovou adresu pomoc@linkabezpeci.cz nebo od roku 2006 také chat.

Linka bezpečí také myslí na dospělé osoby, které se snaží pomoci týraným dětem, a v roce 2001 zřídila Rodičovskou linku určenou nejenom rodičům, ale i pedagogům či vychovatelům.

2) Orgán sociálně-právní ochrany dětí

Orgán sociálně-právní ochrany dětí, zkráceně OSPOD nebo také „sociálka“ je odbor řízený Ministerstvem práce a sociálních věcí, starající se o dodržování správné výchovy dítěte. Dbá na to, aby nebyla porušována dětská práva. Veškerá práva, pravomoci, povinnosti a možnosti, jak mohou pomoci, jsou OSPODu dána zákonem, tím hlavním je Zákon o sociálně-právní ochraně dětí.

Pro OSPOD pracují tzv. sociální pracovníci/pracovnice, které v případě potřeby může dítě kontaktovat buď osobně (i bez přítomnosti dospělého), telefonicky, emailem nebo poštou. OSPOD bývá součástí odboru Sociálních věcí zřizovaných na všech obecních úřadech obcí s rozšířenou působností, městských či krajských úřadech.

OSPOD musí prověřit všechna oznámení (i anonymní), která jim byla jakoukoliv již zmiňovanou cestou doručena od:

- fyzické osoby (rodičů, dětí, příbuzných, sousedů, anonymních oznamovatelů, učitelů), která upozorní na to, že v rodině něco není v pořádku. Dítěti se děje nějaké příkoří nebo je ohroženo
- školy a školského zařízení - mohou upozornit na špatné rodinné prostředí, známky týrání nebo špatné péče
- lékařů a zdravotnického zařízení – upozorňují na podezření týrání dítěte, zanedbání rodičovských povinností
- soudů – zasílají OSPOD informaci o zahájení řízení o úpravě výchovy, výživy. Ustanovují OSPOD jako kolizního opatrovníka dítěte
- další instituce a právnické osoby.⁶⁶

⁶⁶Co se skrývá pod orgánem sociálně právní ochrany dětí [online]. [cit. 25. 9. 2017]. Dostupné z: <http://www.sancedetem.cz/cs/hledam-pomoc/rodina-v-problemove-situaci/problemy-v-rodine/co-se-skriva-pod-organem-socialne-pravni-ochrany-deti.shtml>

3) Dětské krizové centrum

V některých městech nabízejí pomoc dětem tzv. dětská krizová centra. Krizové centrum může kontaktovat každé dítě, které

DĚTSKÉ KRIZOVÉ CENTRUM

Obr. 2: Logo Dětské krizového centra v Praze
zdroj: <http://www.ditekrize.cz/themes/ditekrize/img/logo.jpg>

řeší těžkou životní situaci a samo si s ní neví rady. S řešením jeho situace mu budou nápomocní odborní pracovníci – sociální pracovníci, psychologové, terapeuti, dětské psychiatry, jež jsou vázáni mlčenlivostí, ale zároveň mají dle příslušných právních předpisů oznamovací povinnost.

Krizová centra lze kontaktovat osobně, telefonicky nebo emailem, ale veškeré poskytované konzultace probíhají pouze při osobním setkání v budově centra.

Nejstarším zařízením tohoto typu je Dětské krizové centrum (DKC) fungující od roku 1992 v Praze - Zápolsí. DKC je nestátní zdravotnické (sociální) zařízení a stejně jako ostatní krizová centra se zaměřuje zejména na:

- „vyhledávání dětí, na které se sociálně-právní ochrana zaměřuje
- pomoc rodičům při řešení výchovných nebo jiných problémů souvisejících s péčí o dítě
- poskytování nebo zprostředkovávání poradenství rodičům při výchově a vzdělávání dítěte a při péči o dítě se zdravotním postižením
- pořádání přednášek a kurzů zaměřených na řešení výchovných, sociálních a jiných problémů souvisejících s péčí o dítě a jeho výchovou
- činnost zaměřenou na ochranu dětí před škodlivými vlivy a předcházení jejich vzniku
- zřizování a provoz zařízení odborného poradenství pro péči o děti“⁶⁷

4) Bílý kruh bezpečí

Bílý kruh bezpečí (BKB), náležící mezi intervenční centra, poskytuje anonymní, bezplatnou pomoc, která je zajištěna skrze sociální pracovníky, psychology a právníky, kteří pro tuto organizaci pracují. Její pomoc obětem kriminálních činů spočívá zejména v:

Obr. 3: Logo spolku Bílý kruh bezpečí
zdroj: <https://givi.cz/bily-kruh-bezpeci-z-s>

⁶⁷ DKC – Kdo jsme [online]. [cit. 29. 9. 2017]. Dostupné z: <http://www.dkc.cz/o-nas#kdo-jsme>

- „poskytnutí právních informací
- psychologickém poradenství
- sociálním poradenství
- poskytnutí praktických rad a informací“⁶⁸

BKB svou pomoc poskytuje prostřednictvím celostátní sítě poraden a bezplatné nonstop linky na čísle 116 006.

Obr. 4: Mapa měst, ve kterých jsou provozovány poradny Bílého kruhu bezpečí
zdroj: <https://www.bkb.cz/aktuality/n8-bily-kruh-bezpeci-otevrel-v-ceskych-budejovicich-svou-novou-poradnu/>

1.7 Následky týrání

U osob, které byly vystaveny týrání a zneužití, se objevuje řada symptomů na tělesné, sociální i psychické úrovni. Dopady na chování dítěte záleží na individuálních dispozicích jedince a také na délce a intenzitě týrání. U dětí, které byly nebo doposud jsou týrány, bývá patrná změna chování. Děti mohou být skleslé, pasivní, stažené do sebe nebo naopak neklidné, výbušné až agresivní.⁶⁹

Velmi negativním důsledkem týrání je postupná fixace negativního sebehodnocení a z něho vyplývajícího nedostatku sebedůvěry a sebevědomí týraného dítěte. Děti vystavené týrání mnohdy ani v pozdějším věku nemají dostatečnou sebeúctu. Navykly si na ponižující chování a jsou přesvědčeny o své bezvýznamnosti. Postupem času se ztotožní s postojem týrajícího rodiče, který jim svým chováním sděluje, že jsou špatné, nepřijatelné a opovrženímhodné.⁷⁰

Týrané děti se postupně začínají vyhýbat kontaktu s lidmi ze svého okolí, omezí svůj kontakt se spolužáky, kamarády či učiteli. Jsou nejisté při kontaktu s cizími lidmi a nejsou schopny

⁶⁸ Bílý kruh bezpečí – poslání a činnost [online]. [cit 29. 9. 2017]. Dostupné z: <https://www.bkb.cz/o-nas/poslani-a-cinnost/>

⁶⁹ VODÁČKOVÁ, D. *Krizová intervence*. 3. vyd. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0212-7.

⁷⁰ VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese: variabilita a patologie lidské psychiky*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-214-9. s. 337

navazovat a udržovat nová přátelství. Jsou nedůvěřiví ke všem lidem, ode všech očekávají, že jim budou ubližovat.⁷¹

Školní prospěch týraných dětí bývá horší, než by odpovídalo jejich předpokladům. Jejich vztah ke školní práci je narušen nesoustředěností a nezájmem. Nedostatečná motivovanost ke školní práci vyplývá i ze sníženého sebevědomí dítěte, které se podceňuje a očekává jen neúspěch a negativní hodnocení.⁷²

Na tělesné úrovni se může objevovat řada symptomů, jako jsou bolesti břicha, hlavy nebo končetin. Běžně dochází k poruchám soustředění, spánku, nočním děsům a pomočování. U těžce traumatizovaných dětí se objevuje v regrese v chování, návycích, v úrovni sebeobsluhy. Děti se pak například vracejí ke svým rituálům, hračkám a návykům z minulosti. U starších dětí dochází k negativní změně v postoji k sebe sama a ke svému tělu. Z toho plyne jejich zvyšující se tendence k sebevražedným sklonům, depresím a závislostem všeho druhu.⁷³

Problémy si sebou týrané děti nesou i do dospělosti. V oblasti mezilidských vztazích se to projevuje zejména tak, že tito lidé nejsou schopni navázat dlouhotrvající partnerský vztah. V navázaných vztazích má dospělý, který zažil týrání, buď sklony sám týrat, nebo se znovu stát obětí týrání.⁷⁴

Oběti týrání mají i v dospělosti pocit méněcennosti a bezvýznamnosti, proto jsou spokojení i s pracovní pozicí, které ale neodpovídá jejich intelektuálním předpokladům a schopnostem.

Jindy zkušenost s týráním vyvolá potřebu aktivní obrany, která se projeví zvýšenou bezohledností a agresivitou ke světu, jemuž nelze důvěřovat. Je zde riziko, že se týraný jedinec naučí používat stejných strategií, jaké zažil sám na sobě, a jednat ve vztahu ke slabšímu násilně a necitlivě. Sklon k agresivnímu reagování se může přenést do budoucnosti a stane se součástí rodičovské role. Týrané děti se s větší pravděpodobností stávají týrajícími rodiči.⁷⁵

⁷¹ VODÁČKOVÁ, D. *Krizová intervence*. 3. vyd. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0212-7.

⁷² VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese: variabilita a patologie lidské psychiky*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-214-9. s.337

⁷³ VODÁČKOVÁ, D. *Krizová intervence*. 3. vyd. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0212-7. s. 461

⁷⁴ VODÁČKOVÁ, D. *Krizová intervence*. 3. vyd. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0212-7.

⁷⁵ VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese: variabilita a patologie lidské psychiky*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-214-9. s. 338

2 Praktická část

V praktické části diplomové práce jsou uvedeny výsledky dotazníkové výzkumu, které autorka práce provedla na dvou základních školách.

2.1 Cíle a výzkumné otázky

Cíle práce

Hlavní cíl:

Zjistit znalosti (počet správných odpovědí) žáků II. stupně vybraných ZŠ v oblasti týrání dětí.

Dílčí cíl č. 1

Porovnat znalosti (počet správných odpovědí) žáků v oblasti týrání dětí podle velikosti města, kde se nachází škola.

Dílčí cíl č. 2

Porovnat znalosti (počet správných odpovědí) v oblasti týrání dětí žáků jednotlivých ročníků II. stupně ZŠ.

Dílčí cíl č. 3

Porovnat znalosti (počet správných odpovědí) v oblasti týrání dětí žáků 6. a 9. tříd.

Dílčí cíl č. 4

Porovnat znalosti (počet správných odpovědí) dívek a chlapců týkajících se týrání dětí.

Výzkumné otázky

Hlavní výzkumná otázka:

Jaké znalosti (počet správných odpovědí) mají žáci II. stupně vybraných ZŠ v oblasti týrání dětí?

Výzkumná otázka č. 1

Existují rozdíly ve znalostech (počtu správných odpovědí) žáků v oblasti týrání dětí související s velikostí města, kde se škola nachází?

Výzkumná otázka č. 2

Existují rozdíly ve znalostech (počtu správných odpovědí) žáků v oblasti týrání dětí související s ročníkem, který právě studují?

Výzkumná otázka č. 3

Mají žáci 9. tříd větší znalosti (počet správných odpovědí) o týrání dětí než žáci 6. tříd?

Výzkumná otázka č. 4

Jaké jsou rozdíly ve znalostech (počet správných odpovědí) chlapců a dívek v oblasti týrání dětí?

2.2 Metoda výzkumu

Autorka pro svou diplomovou práci jako výzkumný nástroj zvolila dotazníkové šetření, což je forma kvantitativního výzkumu.

Dotazník se skládá z celkem 23 otázek, z nichž 3 jsou identifikační otázky, a 8 otázek je uzavřených. U 6 otázek je možnost vybrat více odpovědí a u 3 otázek mají respondenti svou odpověď zdůvodnit.

Respondenti

Skupinou, na kterou je výzkum zaměřen, jsou žáci II. stupně ZŠ, tedy žáci 6. ročníku, 7. ročníku, 8. ročníku a 9. ročníku. Autorka provedla výzkum na dvou základních školách. Pražskou školu zastupovala Základní škola Písnická, mimopražskou Základní škola Želiv.

Základní škola Želiv byla autorkou pro provedení výzkumu vybrána proto, že ona sama tuto školu navštěvovala. Základní škola Želiv je malá vesnická škola nacházející se v okrese Pelhřimov v Kraji Vysočina. Jejím zřizovatelem je Obec Želiv. Celková kapacita školy je 270

žáků. V probíhající školní rok 2017/2018 školu navštěvuje 111 žáků. Takto nízký počet žáků ve škole je možný díky výjimce z počtu žáků ve třídě, kterou Obec Želiv škole od roku 2005 každoročně uděluje. Školu sdružující základní školu, školní družinu, školní klub a školní jídelnu v současnosti vede v pozici ředitele Mgr. Jaromír Cihlář. Želivská škola zaměstnává 12 učitelů. Výuka probíhá podle ŠVP s názvem - Školní vzdělávací program pro základní vzdělávání č. j. 200/28-8-2016 a podle motto školy „Řekni mi a zapomenu, ukaž mi a já si zapamatuji, nech mě to dělat a já pochopím.“⁷⁶ Další informace o škole lze najít na jejích internetových stránkách www.zszeliv.cz.

Druhou školou zapojenou do výzkumu byla základní škola Písnická v Praze 12. Tato sídlištní škola střední velikosti sídlí ve dvou samostatných budovách. „Menší objekt bývalé mateřské školy v Krhanické ulici je přizpůsoben pro výuku 1. a 2. ročníků a činnost školní družiny. K této budově patří samostatný venkovní areál vybavený pro hry a pohybové aktivity menších dětí. Ostatní ročníky jsou umístěny v hlavní budově v Písnické ulici. Část tohoto objektu má od roku 1994 v pronájmu státní osmileté Gymnázium Písnická.“ Školu sdružující základní školu, školní družinu a školní jídelnu v současnosti vede v pozici ředitelky Mgr. Eva Čulíková. Vzdělávání probíhá podle ŠVP s názvem Společná cesta s č. j. 254/ZŠ/2016 a zajišťuje ji 44 pedagogických pracovníků. Škola má celkem 19 tříd, jež navštěvuje celkem 480 žáků.⁷⁷ Další informace o škole lze najít na jejích internetových stránkách www.zspisnicka.cz.

2.3 Výsledky výzkumu

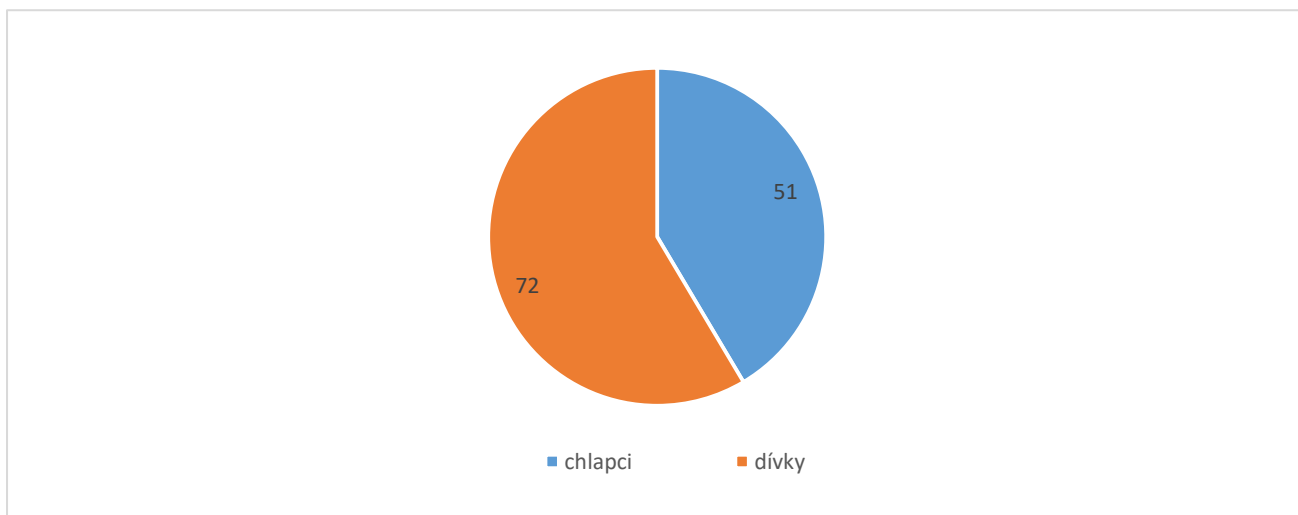
Celkem bylo rozdáno 123 dotazníků. Návratnost dotazníků byla 100 %, tzn., že se navrátilo 123 vyplněných dotazníků, ovšem ne všechny otázky ve všech dotaznících byly vyplněny. Nevyplněna byla nejčastěji otázka 21 a to hned 28 krát.

⁷⁶ZŠ Želiv - Výroční zpráva o činnosti školy [online]. [cit. 26. 2. 2018] Dostupné z: <http://www.zszeliv.cz/skola/dokumenty-skoly/vyrocní-zpráva-o-cinnosti-skoly>.

⁷⁷ ZŠ Písnická – Úvod [online]. [cit. 1. 3. 2018] Dostupné z: <http://www.zspisnicka.cz/>.

Vyhodnocení otázky č. 1

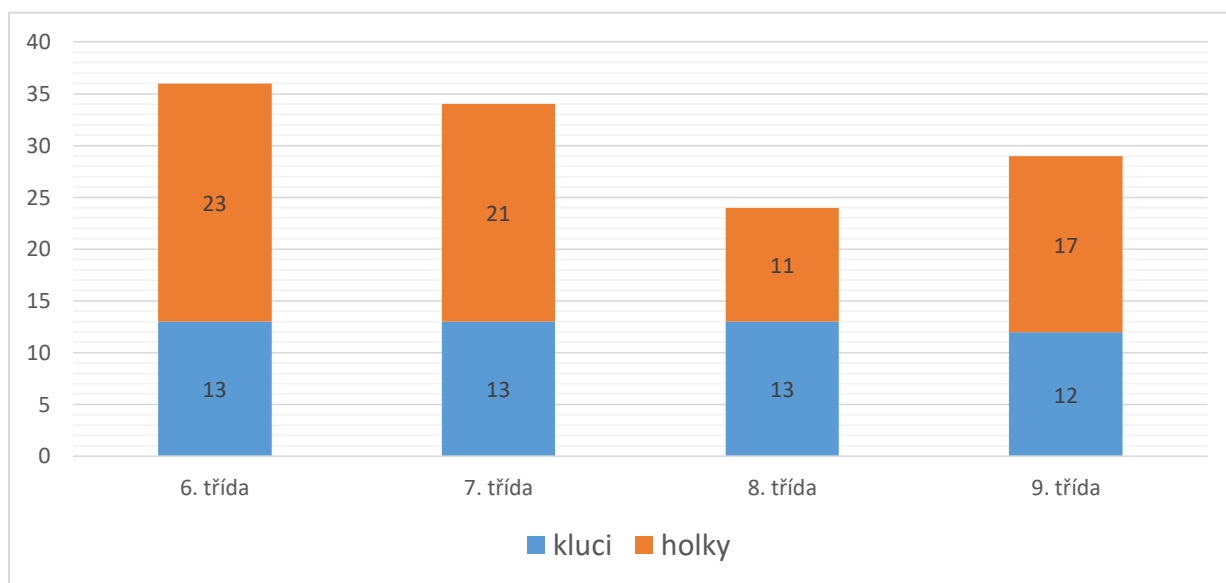
N = 123

Graf 1: Pohlaví respondentů

Vyhodnocení otázky č. 3

N = 123

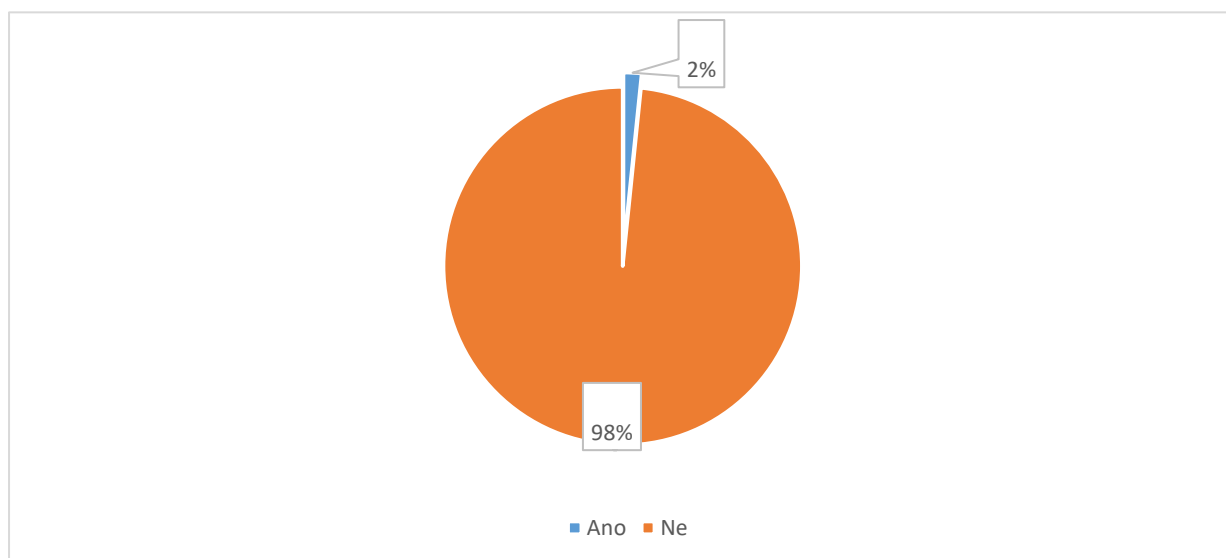
Graf 2: Počet dívek a chlapců v jednotlivých třídách

V procentuálním vyjádření chlapci zaujímají 41 % (51) a dívky 59 % (72) z celkového počtu respondentů.

Dotazníky byly dány k vyplnění 36 žákům 6. tříd (29 %), 34 žákům 7. tříd (28 %), 24 žákům 8. tříd (19 %) a 29 žákům 9. tříd (24 %).

Vyhodnocení otázky č. 4

N = 123

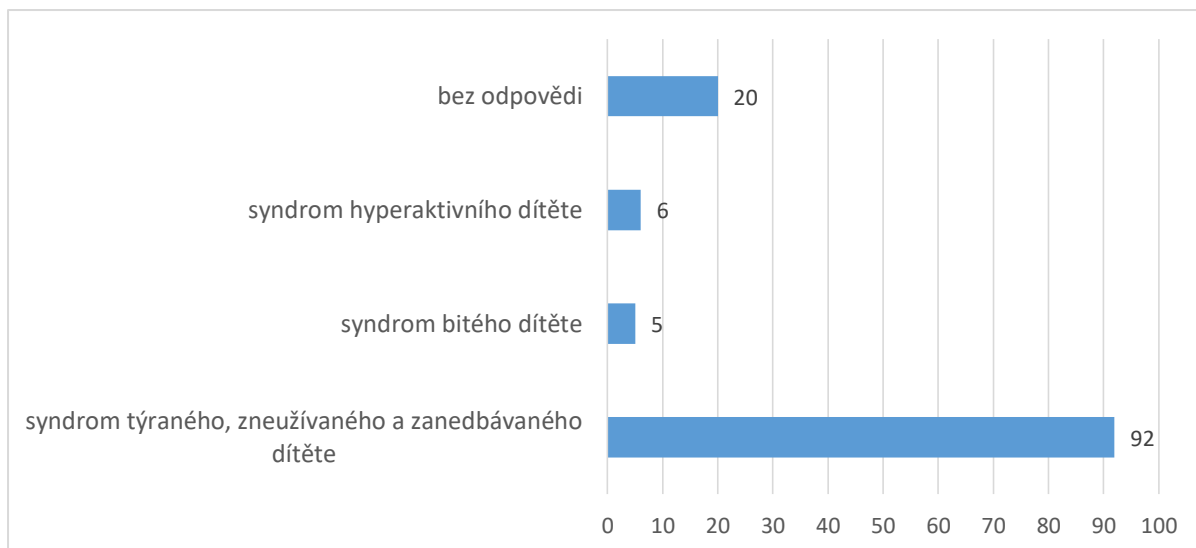

Graf 3: Kolik žáků slyšelo o syndromu CAN

U otázky č. 4, jejímž cílem bylo zjistit, zda žáci vůbec někdy slyšeli o syndromu CAN, měli žáci na výběr mezi odpověďmi ano/ne. Pokud odpověděli ano, měli ještě odpověď doplnit o poznatek, kde se s tímto pojmem setkali. Celkem 121 dětí uvedlo, že o tomto pojmu nikdy neslyšely. Pouze 2 žáci odpověděli, že o pojmu syndrom CAN již někdy slyšeli. Jedním z žáků, kteří označili kladnou odpověď, je chlapec ze 7. třídy, druhým je chlapec z 9. třídy. Oba jsou z pražské školy a oba shodně odpověděli, že se s tímto pojmem setkali v televizi a na internetu.

Vyhodnocení otázky č. 5

N = 123

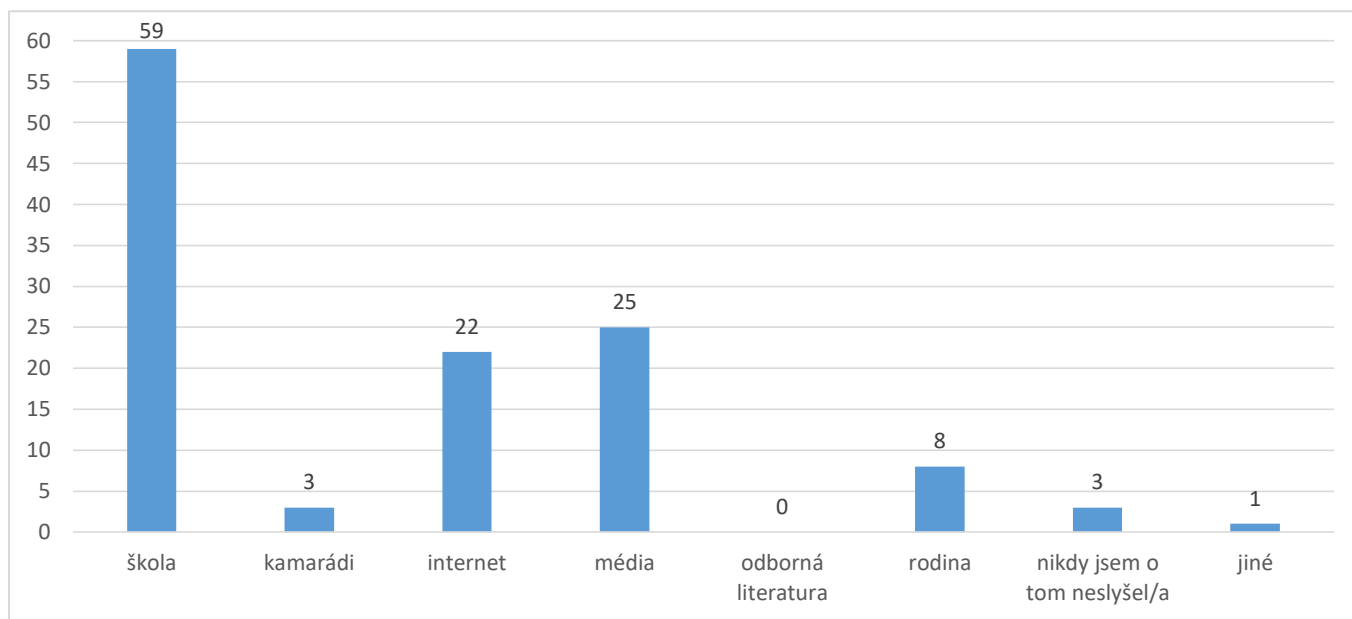
Graf 4: Co podle žáků znamená syndrom CAN

I přesto, že na předchozí otázku „Slyšel/a jsi někdy o syndromu CAN?“ 98 % dotazovaných odpovědělo záporně, dokázalo 75 % z dotazovaných žáků správně odpovědět na uzavřenou otázku „Co znamená syndrom CAN?“, tedy že je to syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte.

Pouze 11 žáků ze 123 zvolilo špatnou odpověď. Odpověď b) syndrom bitého dítěte vybralo 5 žáků a odpověď c) syndrom hyperaktivního dítěte 6 žáků. 20 žáků (16 %), i přes vypsané možnosti, vůbec na tuto otázku neodpovědělo.

Vyhodnocení otázky č. 6

N = 123

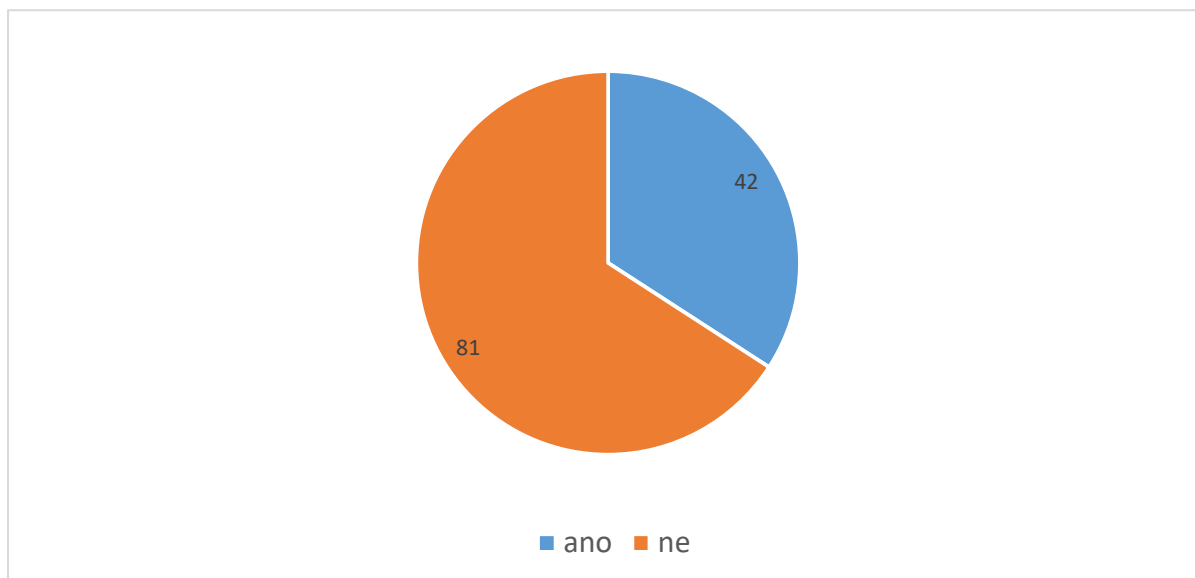

Graf 5: Žákovský zdroj informací v problematice týrání dětí

Podle předpokladu za hlavní zdroje informací týkajících se týrání žáci označili školu, internet a média, jimiž jsou míněna televize a tisk. Škola s počtem 59 odpovědí jednoznačně vévodí. Média byla žáky jako zdroj informací označena 25 krát, internet 22 krát. 8 žáků za svůj zdroj označilo rodinu, 3 kamarády a 3 žáci uvedli, že o týrání nikdy neslyšeli. Jedna žačka 7. třídy pražské školy zvolila možnost jiné a za svůj zdroj informací označila knihy na mobilu, které čte pomocí aplikace Wattpad.

Vyhodnocení otázky č. 7

N = 123

Graf 6: Počet žáků, kteří se o problematice týrání dětí učili ve škole

Žáci měli na výběr z možností ano/ne. Pokud odpověděli ano, otázka se stal otevřenou, kde měli ještě uvést, ve kterém předmětu problematiku týrání probírali. Celkem 81 dětí odpovědělo, že problematiku týrání při vyučování ve škole nikdy neprobírali. Z toho bylo 51 žáků z pražské školy a 30 žáků ze školy mimopražské.

Zbylých 42 žáků odpovědělo na danou otázku kladně. Z mimopražské školy tak odpověděli 2 dívky a 2 chlapci z 8. třídy a 3 dívky a 3 chlapci z 9. třídy. Ti také všichni shodně na doplňující otázku, ve kterém předmětu problematiku týrání probírali, uvedli Výchovu ke zdraví. Z pražské školy kladnou odpověď zvolilo celkem 32 žáků. Jeden žák 7. třídy jako předmět, kde o této problematice hovořili, označil Výchovu ke zdraví, stejný předmět uvedly i 4 jeho spolužačky. Další 4 žákyně 7. třídy uvedly předmět Člověk a jeho svět a jedna informatiku. 2 žákyně a jeden žák 8. třídy jako předmět, kde byla problematika týrání probírána, uvedli Občanskou výchovu, další 2 žákyně pak uvedly předmět Člověk a jeho svět, který uvedl i jeden jejich spolužák. V 9. třídě byla jedenkrát žákyní uvedena informatika a dvěma žáky předmět Člověk a jeho svět.

Podle očekávání všichni dotazovaní žáci navštěvující nyní 6. třídu (ať již pražskou či mimopražskou) odpověděli, že tuto problematiku doposud ve škole neprobírali. Tento fakt jasně poukazuje na trend zařazovat závažnější témata až do vyšších ročníků ZŠ.

Vyhodnocení otázky č. 8

Tabulka 1: Vše, co náleží mezi fyzické (tělesné) týrání – odpovědi žáků mimopražské školy

	6. třída		7. třída		8. třída		9. třída		celkem
	chlapci	dívky	chlapci	dívky	chlapci	dívky	chlapci	dívky	
drobné tělesné tresty	0	0	0	0	2	1	0	2	5
kopání do dítěte	5	9	2	4	5	2	6	3	36
škracení	5	9	3	6	5	2	5	3	38
zákaz sledování TV	0	0	0	0	3	0	0	0	3
odpírání jídla a pití	0	0	0	0	4	1	4	2	11
tahání za vlasy	3	5	1	4	2	2	6	3	26
záměrné vystavování chladu	0	0	0	2	5	2	2	3	14
způsobování popálenin dítěti	4	7	2	6	3	1	6	3	32
odpírání zdravotní péče	0	0	0	0	2	1	4	2	9
nedostatek oblečení	0	0	0	0	4	0	1	1	6
odpírání vzdělání	0	0	0	0	4	0	2	1	7
zákaz používání počítače	0	0	0	0	2	0	0	0	2
plácnutí přes zadek nebo ruku	2	2	0	0	4	1	1	2	12
nepřiměřené bití, rány pěstí	5	9	3	7	5	2	6	3	40
jiné	0	0	0	0	0	0	0	0	0

poznámka: červeně vyznačené odpovědi jsou správné odpovědi na danou otázku

Tabulka 2: Vše, co náleží mezi fyzické (tělesné) týrání – odpovědi žáků pražské školy

	6. třída		7. třída		8. třída		9. třída		celkem
	chlapci	dívky	chlapci	dívky	chlapci	dívky	chlapci	dívky	
drobné tělesné tresty	0	0	3	2	5	2	0	2	14
kopání do dítěte	7	13	8	14	7	7	6	12	74
škrcení	3	10	5	13	7	8	6	13	65
zákaz sledování TV	0	0	0	0	3	0	0	0	3
odpírání jídla a pití	0	0	6	7	6	6	3	8	36
tahání za vlasy	2	8	4	9	8	8	6	9	54
záměrné vystavování chladu	0	0	7	9	5	7	6	10	44
způsobování popálenin dítěti	4	10	7	13	7	8	6	13	68
odpírání zdravotní péče	0	0	4	9	6	7	4	9	39
nedostatek oblečení	0	0	2	0	4	4	1	3	14
odpírání vzdělání	0	0	1	1	4	2	2	4	14
zákaz používání počítače	0	0	0	0	2	0	0	0	2
plácnutí přes zadek nebo ruku	4	0	3	1	4	2	1	2	17
nepřiměřené bití, rány pěstí	8	14	8	13	8	9	6	14	80
jiné	0	0	0	0	0	1	0	0	1

poznámka: červeně vyznačené odpovědi jsou správné odpovědi na danou otázku

U této otázky měli respondenti možnost vybrat více odpovědí. Celkem měli na výběr 14 možností, ze kterých měli vybrat, co podle nich patří mezi fyzické (tělesné) týrání. Nejčastěji označovanou odpovědí bylo nepřiměřené bití, rány pěstí, tato možnost byla zvolena 120 krát. Na pomyslném druhém místě je kopání do dítěte označené 110 krát, následované škrcením

označeným 103 krát, způsobováním popálenin dítěti označeno 100 krát a tahání za vlasy, jež bylo označeno 80 krát. Těchto pět rozličných situací bylo označováno žáky napříč třídami. Celkem 29 respondentů označilo taktéž možnost plácnutí přes zadek nebo ruku.

Další projevy fyzického týrání jako jsou odpírání jídla a pití (označeno 47 krát), záměrné vystavování chladu (označeno 58 krát) byly označovány zejména žáky 7. třídy a vyšší, tedy žáky, kteří již někdy něco o týrání slyšeli, případně se o něm učili ve škole. Jedna žákyně 8. třídy zvolila možnost jiné, ke které jako dopsala tísání cigaret o dítě, což by se nechalo zahrnout do situace, kdy jsou dítěti úmyslně způsobovány popáleniny.

Žáci taktéž označovali jako fyzické týrání odpírání zdravotní péče (označeno ve 48 krát), nedostatek oblečení (označeno 20 krát) a odpírání vzdělání (označeno 21 krát). Tyto situace se mezi fyzické týrání řadili v minulých letech a ve starší literatuře je tedy nalezneme zařazeny do této kategorie. Dnes jsou ale již nově řazeny do kategorie zanedbávání. Možná právě vývoj celého pojmy syndrom CAN a jeho kategorií je příčinou, proč žáci v nemalém množství označili i tyto situace. Přesněji odpírání zdravotní péče označilo jako projev fyzického týrání 13 žáků 7. třídy, 16 žáků 8. třídy a 19 žáků 9. třídy. Odpírání vzdělání považují za fyzické týrání 2. žáci 7. třídy, 10 žáků 8. třídy a 9 žáků 9. třídy. Co se týká nedostatku oblečení či ošacení tuto možnost označili 2 žáci 7. třídy, 12 žáků 8. třídy a 6 žáků 9. třídy.

Vyhodnocení otázky č. 9

Tabulka 3: Co vše označili žáci mimopražské školy jako projev psychického týrání

	6. třída		7. třída		8. třída		9. třída		celkem
	chlapci	dívky	chlapci	dívky	chlapci	dívky	chlapci	dívky	
úmyslné izolování dítěte od okolí	0	0	0	0	4	2	6	3	15
zákaz sledování TV	3	3	0	0	1	0	1	1	9
ponižování dítěte	5	7	1	3	5	2	5	1	29
slovní útoky, nadávky, výhrůžky	4	8	2	5	4	2	6	2	33
kladení nespelnitelných nároků na dítě	0	0	0	0	3	1	5	2	11
nedostatečný zájem o dítě	0	0	0	0	2	2	6	3	13
podrývání sebeúcty a sebevědomí dítěte	3	5	3	6	4	1	5	3	30
přehnaná starost o dítě	0	0	0	0	0	0	0	1	1
domácí vězení	2	2	1	0	0	1	2	2	10
zabavení mobilního telefonu	1	1	1	0	0	0	1	1	5
zákaz používání počítače	3	2	0	0	0	0	1	1	7
odmítání koupit dítěti značkové oblečení	2	4	1	1	0	0	0	1	9

poznámka: červeně vyznačené odpovědi jsou správné odpovědi na danou otázku

Tabulka 4: Co vše označili žáci pražské školy jako projev psychického týrání

	6. třída		7. třída		8. třída		9. třída		celkem
	chlapci	dívky	chlapci	dívky	chlapci	dívky	chlapci	dívky	
úmyslné izolování dítěte od okolí	0	0	7	11	7	7	5	12	49
zákaz sledování TV	0	0	1	1	3	0	1	1	7
ponižování dítěte	3	9	9	13	8	7	5	14	68
slovní útoky, nadávky, výhrůžky	8	12	9	13	6	8	5	14	75
kladení nespelnitelných nároků na dítě	2	5	9	8	6	6	5	10	51
nedostatečný zájem o dítě	0	7	6	10	4	8	5	9	49
podrývání sebeúcty a sebevědomí dítěte	5	10	6	13	8	7	5	12	66
přehnaná starost o dítě	0	0	0	1	3	0	0	1	5
domácí vězení	3	7	5	2	3	1	2	2	25
zabavení mobilního telefonu	0	0	1	0	3	0	1	1	6
zákaz používání počítače	3	2	0	1	3	0	1	1	11
odmítání koupit dítěti značkové oblečení	3	3	3	0	2	0	0	1	12

poznámka: červeně vyznačené odpovědi jsou správné odpovědi na danou otázku

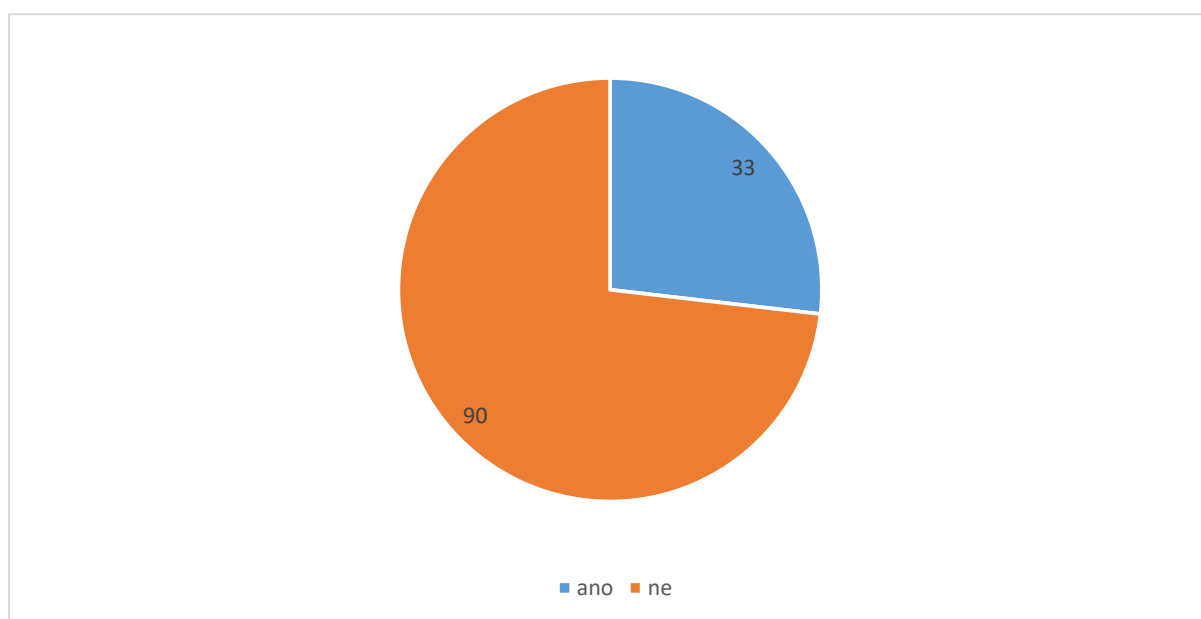
U této otázky měli respondenti možnost vybrat více odpovědí. Dotazovaní žáci měli na výběr 12 možností, ze kterých měli vybrat, co podle nich patří mezi psychické týrání. Nejčastěji označovanou odpovědí byly slovní útoky, nadávky, výhrůžky, tato možnost byla zvolena 108 krát. Na pomyslném druhém místě je ponižování dítěte označené 97 krát, následované podrázváním sebedůvěry a sebevědomí dítěte s 95 hlasy, úmyslné izolování dítěte od okolí označené 64 krát, kladení nespelnitelných nároků na dítě (např. ve škole), jež bylo označeno 62 krát a 61 krát zatržená odpověď nedostatečný zájem o dítě. Pouze 6 dotazovaných žáků je toho

názoru, že mezi psychické týrání se řadí i přehnaná starost o dítě. Jedná se o žákyni 9. třídy mimopražské školy, tři žáky 8. třídy, žákyni 7. třídy a žákyni 9. třídy ze školy pražské.

Další uvedené projevy (zákaz sledování TV, domácí vězení, zabavení mobilního telefonu, zákaz používání počítače a odmítání koupit dítěti značkové oblečení) se již mezi projevy psychického týrání nezařazují. Ovšem každý z těchto projevů byl taktéž označen. Přesněji zákaz sledování TV 16 krát, zabavení mobilního telefonu 11 krát, zákaz používání počítače 18 krát a odmítání koupit dítěti značkové oblečení 21 krát. Domácí vězení bylo označeno 35 žáky. Tyto projevy označovali zejména žáci 6. třídy.

Vyhodnocení otázky č. 10

N = 123

Graf 7: Jsou v České republice povoleny fyzické tresty

Žáci měli na výběr z možností ano/ne. Celých 73 %, tedy 90 respondentů je toho názoru, že tělesné tresty jsou v České republice zakázány. Pouze 33 žáků (27 %) sdílí názor, že jsou povoleny. Jedná se o 4 šestáky z mimopražské školy, 11 sedmáků (9 z pražské a 2 z mimopražské školy), 6 osmáků z pražské školy a 12 deváťáků (9 z pražské a 3 z mimopražské školy).

Pokud respondenti odpověděli ano, měli ještě doplnit, kde jsou podle nich fyzické tresty povoleny. Z 33 respondentů, kteří odpověděli, že tělesné tresty jsou v České republice povoleny 30 žáků jako místo, kde jsou fyzické tresty povoleny, označili rodinu a 3krát byla označena škola.

Správně odpověděli ti žáci, kteří uvedli, že fyzické tresty jsou v České republice povoleny. Česká republika náleží mezi desítky dalších zemí, které nezakazují trestání dětí v rodině. Samozřejmě se ale rozlišuje, zda se jedná o pohlavek či lehké plácnutí přes ruku nebo přes zadek. Důležité hledisko je také frekvence bití. Pokud se jedná o občasné plácnutí, je vše z hlediska zákonů v pořádku. Jedná-li se ovšem o pravidelné bití, způsobující dítěti závažné zdravotní problémy pohlíží se na tuto situaci jako na týrání dítěte, které již český právní systém trestá. Odpovědi, že je možné fyzicky trestat ve škole, jsou mylné. Jakékoliv fyzické tresty v rámci školy jsou zakázány.

Vyhodnocení otázky č. 11

Tabulka 5: Na koho by se žáci obrátili, pokud by jim jakákoliv dospělá osoba nepřiměřeně ubližovala

	matka	otec	kamarád/ka	třídní učitel/ka	výchovný poradce	organizace pomáhající dětem v této situaci	policie	jiné
6. třída p	13	0	9	0	0	0	0	0
7. třída p	13	0	6	0	1	0	2	2
8. třída p	8	2	4	0	1	1	1	0
9. třída p	14	3	1	0	0	0	1	1
6. třída mp	6	3	5	0	0	0	0	0
7. třída mp	8	0	1	0	0	0	1	0
8. třída mp	2	0	3	0	0	0	2	0
9. třída mp	5	2	0	0	0	1	1	0

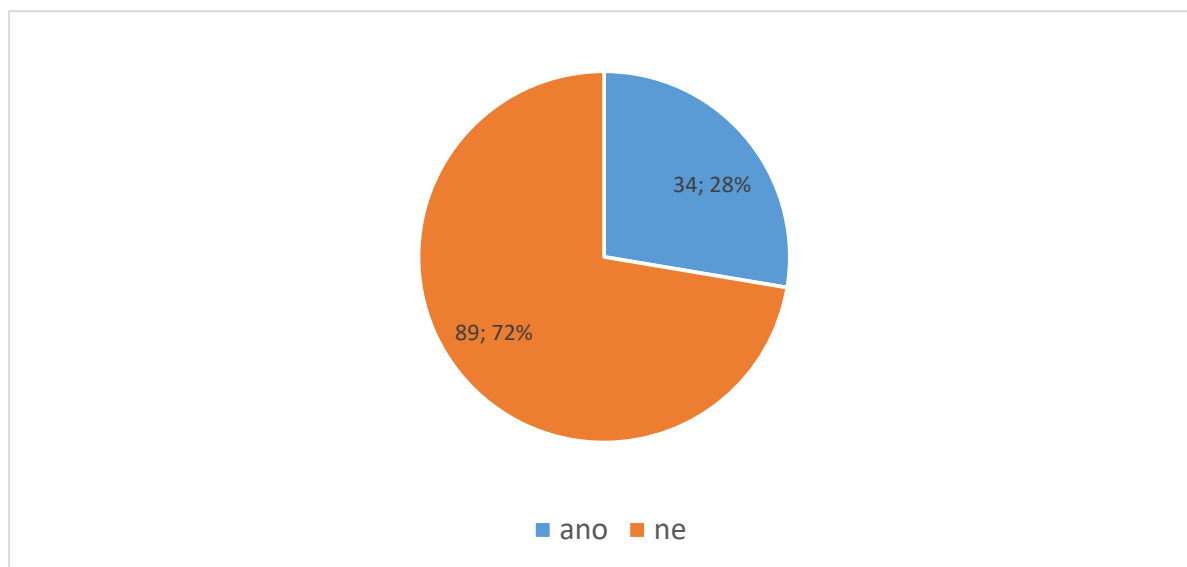
poznámka: zkratka p je označení pro pražskou školu, mp pro mimopražskou školu

Respondenti měli vybrat z nabízených možností buď osobu, nebo organizaci, na kterou by se obrátili v případě, že jim někdo ubližuje. Jak v pražské tak v mimopražské škole byla nejčastější odpovědí matka a to hned v 68 případech. Přesněji v pražské škole matku jako osobu, které by se svěřilo, označilo 13 žáků jak 6. tak i 7. třídy, 8 žáků 8. třídy a 14 žáků 9. třídy. V mimopražské škole matku označilo 6 žáků 6. třídy, 8 žáků 7. třídy, jeden žák 8. třídy a 5 žáků 9. třídy. 28 žáků by hledalo pomoc u kamaráda nebo kamarádky. Pouze 10 žáků by se obrátilo s prosbou o pomoc na otce. Ve všech případech se jedná o chlapce. Z pražské školy jsou to 2 žáci 8. třídy a 3 žáci 9. třídy. V případě mimopražské školy jde o 3 šestáky a 2 deváťáky.

Na výchovného poradce by se obrátily 2 žákyně pražské školy, jeden žák pražské školy by hledal pomoc u organizace, které se na pomoc dětem zaměřuje. Přímo na policii by se obrátilo 8 žáků – 4 žákyně a jeden žák pražské školy a 4 žáci školy mimopražské. 3 žáci pražské školy zvolili možnost jiné. 2 žáci 7. třídy uvedli, že by pomoc nehledali u nikoho a žákyně 9. třídy by se obrátila na svou psycholožku.

Vyhodnocení otázky č. 12

N = 123

Graf 8: Počet žáků znající nějakou organizaci pomáhající týraným dětem

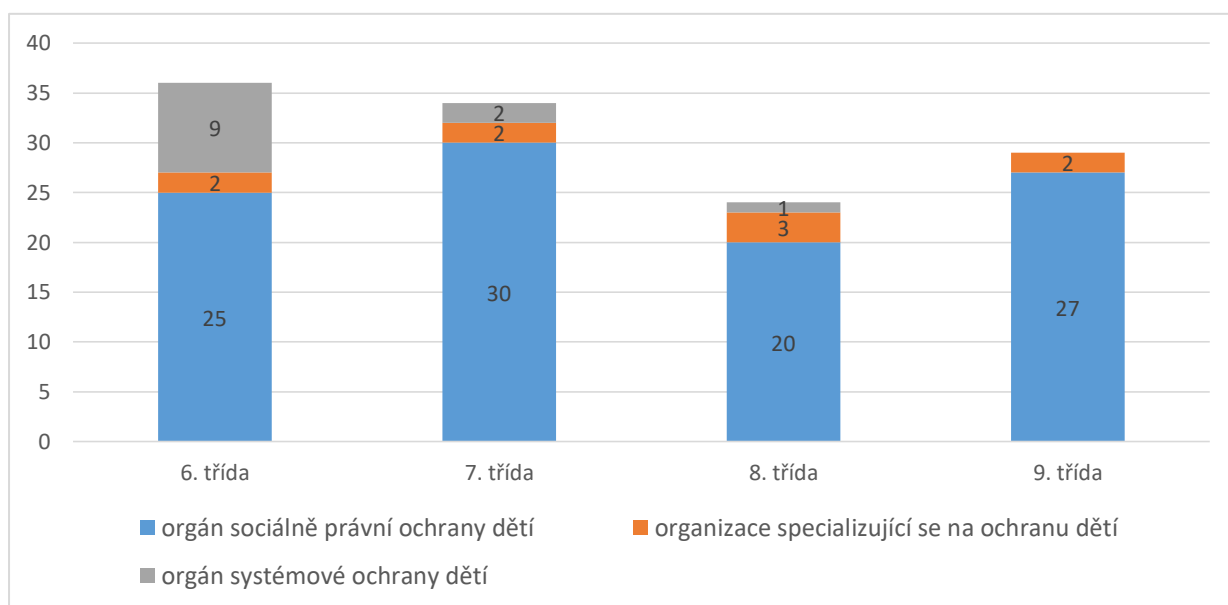
Žáci měli na výběr z možností ano/ne. Pokud odpověděli ano, otázka se stal otevřenou, kde měli ještě uvést název jim známé organizace. Ovšem ne všichni, kteří odpověděli ano, název organizace uvedli. V mimopražské škole odpověď ano označilo 6 žáků, z toho 5 uvedli i organizaci – Linku bezpečí. V pražské škole 28 zná nějakou organizaci pomáhající dětem v nesnázích a z toho 23 uvedlo i její název (viz Tabulka 6).

Tabulka 6: Organizace, na které by žáci pražské školy obrátili, pokud by se setkali s týráním

	6. třída	7. třída	8. třída	9. třída
Linka bezpečí	2	8	0	4
Bílý kruh	0	1	0	0
Proxima	0	1	0	1
Linka důvěry	0	0	1	1
Hotline	0	2	0	0
Help line	0	1	0	0
OSPOD	0	0	0	1

Vyhodnocení otázky č. 13

N = 123

Graf 9: Význam zkratky OSPOD podle dotazovaných žáků

Respondenti měli z 3 nabízených popisů vybrat ten správný. Tak se stalo ve 102 případech, kdy žáci správně odpověděli, že zkratka OSPOD znamená orgán sociálně-právní ochrany dětí. Pouze 21 žáků zvolilo odpověď špatnou. Přesněji 9 žáků z pražské školy označilo jako správnou odpověď, že OSPOD je organizace specializující se na ochranu dětí. 12 žáků poté zvolilo třetí možnost, že OSPOD je orgán systémové ochrany dětí. 4 z těchto žáků navštěvují 6. třídu mimopražské školy. Zbýlých 8 žáků tu pražskou – 5 žáků 6. třídu, 2 7. třídu a jeden 9. třídu.

Vyhodnocení otázky č. 14

Tabulka 7: Je častěji podle žáků týrán chlapec nebo dívka

	dívka	chlapec	není rozdíl v pohlaví
6. třída p	12	4	6
7. třída p	8	0	16
8. třída p	5	1	11
9. třída p	6	0	14
6. třída mp	3	4	7
7. třída mp	3	1	6
8. třída mp	1	1	5
9. třída mp	1	2	6

poznámka: zkratka p je označení pro pražskou školu, mp pro mimopražskou školu

Na otázku, kdo je častěji obětí týrání (myšleno které pohlaví), 71 žáků odpovědělo správně, že není rozdíl v pohlaví. Velice překvapivé je, že 39 žáků se domnívá, že častěji se obětí týrání stává dívka. Bylo by velice zajímavé uskutečnit dodatečné dotazování žáků a zjistit, proč si toto myslí. Zda je to způsobené obecně rozšířeným tvrzením, že dívky/ženy jsou fyzicky slabší, nedokáží se sami ubránit a tím pádem jsou „jednodušším“ terčem trýznitele nebo je k této odpovědi vedlo něco jiného. Chlapce označilo pouze 13 respondentů ze 123.

Vyhodnocení otázky č. 15

Tabulka 8: Které faktory na straně dítěte mohou podle žáků mimopražské školy přispět ke vzniku týrání dítěte

	6. třída		7. třída		8. třída		9. třída		celkem
	chlapci	dívky	chlapci	dívky	chlapci	dívky	chlapci	dívky	
mentální nebo tělesné postižení dítěte	2	4	2	3	4	2	5	2	24
hyperaktivita dítěte	0	1	1	3	3	1	1	2	12
nadané dítě	0	0	0	0	4	1	3	0	8
dítě, které bylo nechtěné	0	0	0	2	2	0	4	3	11
klidná, tichá povaha dítěte	0	0	0	0	1	1	0	1	3
dítě úspěšné ve škole	0	0	0	0	1	0	2	3	6
velká plačtivost dítěte	2	5	0	0	3	2	6	1	19
zlobivé dítě	5	9	3	7	4	2	4	3	37

poznámka: červeně vyznačené odpovědi jsou správné odpovědi na danou otázku

Tabulka 9: Které faktory na straně dítěte mohou podle žáků pražské školy přispět ke vzniku týrání dítěte.

	6. třída		7. třída		8. třída		9. třída		celkem
	chlapci	dívky	chlapci	dívky	chlapci	dívky	chlapci	dívky	
mentální nebo tělesné postižení dítěte	3	2	7	11	6	7	6	7	49
hyperaktivita dítěte	7	13	4	5	3	2	1	7	42
nadané dítě	0	0	3	4	4	1	2	2	16
dítě, které bylo nechtěné	0	0	9	10	7	7	4	11	48
klidná, tichá povaha dítěte	2	8	0	4	1	3	0	1	19
dítě úspěšné ve škole	0	0	1	4	3	2	2	3	15
velká plačtivost dítěte	5	5	3	8	3	6	5	7	42
zlobivé dítě	8	14	5	9	4	5	4	10	59

poznámka: červeně vyznačené odpovědi jsou správné odpovědi na danou otázku

U této otázky měli respondenti možnost vybrat více odpovědí. Dotazovaní žáci dostali na výběr 8 faktorů, z nichž měli vybrat ty, které nejvíce přispívají ke vzniku týrání dítěte. Nejčastěji volený faktor byl zlobivé dítě, který bylo označeno celkem 96 krát, 59 žáků pražské školy a 37 žáků mimopražské školy. Další odpovědi v pořadí je mentální nebo tělesně postižené dítě zvolené 73 krát – 38 krát dívkami a 35 krát chlapci. Následuje odpověď velká plačtivost dítěte označená 61 krát. 59 krát bylo označeno jako důležitý faktor i nechtěnost dítěte a 54 krát hyperaktivita dítěte. Taktéž klidné a tiché dítě označené 22 krát můžeme zařadit mezi faktory zvyšující riziko vzniku týrání. Velice překvapivé je, že 24 krát bylo označeno i nadané dítě a 21 krát dítě ve škole úspěšné.

Vyhodnocení otázky č. 16

Tabulka 10: Jaké znaky podle žáků mimopražské školy vykazuje týrané dítě

	6. třída		7. třída		8. třída		9. třída		celkem
	chlapci	dívky	chlapci	dívky	chlapci	dívky	chlapci	dívky	
má dobrou náladu	0	0	0	0	0	0	0	0	0
má modřiny	5	9	3	7	5	2	4	3	38
nemá absence ve škole	0	0	0	0	0	1	2	0	3
má strach jít domů	3	4	1	2	5	2	6	2	25
nosí neupravené, roztrhané oblečení	2	1	1	4	3	2	3	2	18
má časté absence ve škole	2	5	0	0	5	2	1	3	18
je tiché, zamlklé	0	0	0	0	4	1	6	1	12
chová se agresivně, hrubě	4	7	3	5	3	1	3	1	27
má hodně přátel	0	0	0	0	0	0	0	0	0

poznámka: červeně vyznačené odpovědi jsou správné odpovědi na danou otázku

Tabulka 11: Jaké znaky podle žáků mimopražské školy vykazuje týrané dítě

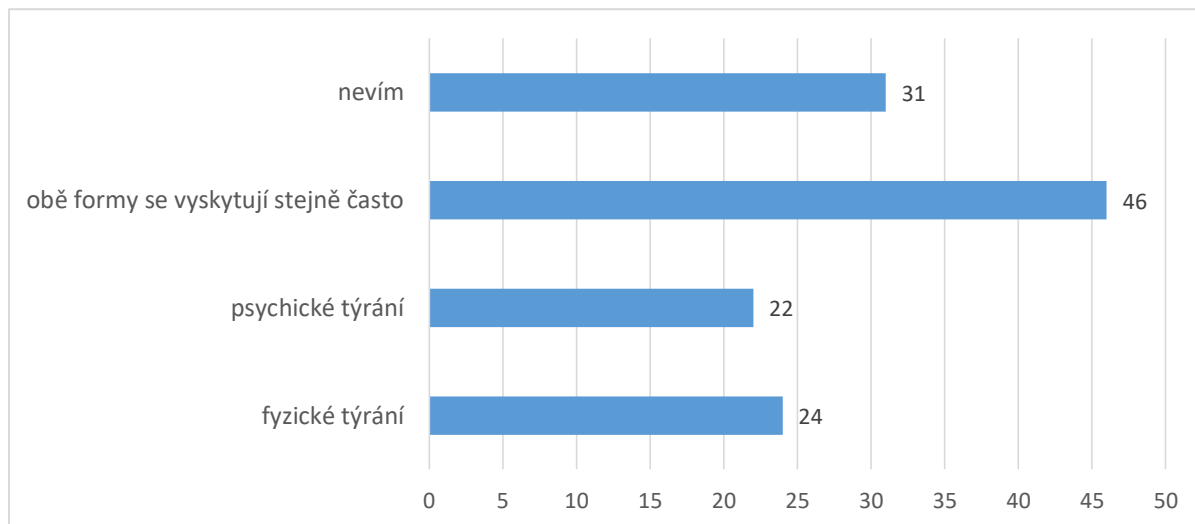
	6. třída		7. třída		8. třída		9. třída		celkem
	chlapci	dívky	chlapci	dívky	chlapci	dívky	chlapci	dívky	
má dobrou náladu	0	0	0	0	0	0	0	1	1
má modřiny	8	14	10	13	8	8	6	13	80
nemá absence ve škole	0	0	3	2	0	1	1	4	11
má strach jít domů	5	8	8	13	6	8	6	14	68
nosí neupravené, roztrhané oblečení	0	0	8	9	3	6	3	7	36
má časté absence ve škole	1	3	8	10	5	7	1	10	45
je tiché, zamlklé	1	1	8	12	7	8	4	13	54
chová se agresivně, hrubě	2	1	4	7	3	5	3	5	30
má hodně přátel	0	0	0	0	0	0	0	0	0

poznámka: červeně vyznačené odpovědi jsou správné odpovědi na danou otázku

U této otázky měli respondenti možnost vybrat více odpovědí. 118 krát byla na otázku „Jaké znaky vykazuje týrané dítě?“ označena odpověď, že dítě má modřiny. 93 krát byla označena odpověď, že dítě má strach jít domů. 66 krát bylo správně označeno, že týrání dítěte se může projevit jeho tichostí a zamlklostí. 63 krát byla označena odpověď, že na týrání upozorňuje i častá absence ve škole, agresivní a hrubé chování dítěte (označeno 61 krát) a to, že dítě nosí neupravené, roztrhané oblečení (označeno 54 krát). Špatná odpověď, že týrané dítě se vykazuje tím, že nemá absence ve škole, byla označena 14 krát – 3 krát žáky z mimopražské školy a 11 krát žáky z pražské školy. Možnost, že jedním ze znaků týrání je, že dítě má hodně přátel, nezvolil žádný žák. Překvapivě jedna žákyně 9. třídy pražské školy zvolila jako možnost, že dítě má dobrou náladu.

Vyhodnocení otázky č. 17

N = 123

Graf 10: Častěji vyskytovaná forma týrání podle názoru žáků

Celkem 46 respondentů (37 %) se domnívá, že fyzické i psychické týrání se vyskytují ve stejné častosti. Z tohoto počtu je 27 dívek a 19 chlapců. Podle 24 žáků (20 %), 14 dívek a 10 chlapců, se častěji vyskytuje fyzické týrání. Celkem 22 žáků (18 %) 14 dívek a 8 chlapců považuje za častější formu týrání psychické týrání. Zbýlých 31 žáků (25 %), 17 dívek a 14 chlapců, zvolilo možnost nevím.

Vyhodnocení otázky č. 18

Tabulka 12: Jaké faktory na straně rodiče mohou podle žáků mimopražské školy přispět k rozvoji týrání

	6. třída		7. třída		8. třída		9. třída		celkem
	chlapci	dívky	chlapci	dívky	chlapci	dívky	chlapci	dívky	
nízký věk rodičů	0	0	0	0	1	1	1	1	4
vlastní zkušenost s týráním z dětství	3	3	3	7	4	2	5	3	30
touha po dítěti	0	0	0	0	1	0	0	0	1
závislost na alkoholu nebo drogách	4	6	1	4	5	2	6	3	31
kladný vztah k dětem	0	0	0	0	0	0	0	0	0
psychické problémy rodiče	2	4	0	3	5	1	2	3	20
rodiče nepoužívají tělesné tresty	0	0	0	0	0	0	0	0	0

poznámka: červeně vyznačené odpovědi jsou správné odpovědi na danou otázku

Tabulka 13: Jaké faktory na straně rodiče mohou podle žáků pražské školy přispět k rozvoji týrání

	6. třída		7. třída		8. třída		9. třída		celkem
	chlapci	dívky	chlapci	dívky	chlapci	dívky	chlapci	dívky	
nízký věk rodičů	0	0	3	5	1	3	2	5	19
vlastní zkušenost s týráním z dětství	8	12	7	9	6	4	5	6	57
touha po dítěti	0	0	0	0	1	0	0	0	1
závislost na alkoholu nebo drogách	6	10	8	14	7	8	6	12	71
kladný vztah k dětem	0	0	0	1	0	0	0	0	1
psychické problémy rodiče	4	6	7	12	8	7	4	14	62
rodiče nepoužívající tělesné tresty	0	0	0	0	0	0	0	1	1

poznámka: červeně vyznačené odpovědi jsou správné odpovědi na danou otázku

U této otázky měli dotazovaní žáci na výběr z více možností. Správně byla vybrána možnost závislost na alkoholu nebo drogách a to celkem 98 krát. Správnou odpovědí je také vlastní zkušenost rodiče s týráním z dětství zatrženo žáky 84 krát a 81 krát označená odpověď psychické problémy rodiče. Mezi správné odpovědi také náleží nízký věk rodičů, která byla ovšem označena pouze 7 krát žáky 7. tříd, 6 krát žáky 8. tříd a 9 krát žáky 9. tříd.

Nezatrženy měly zůstat tři možnosti a to touha po dítěti, kladný vztah k dětem a rodiče nepoužívající tělesné tresty. Přesto touha po dítěti byla označena 2 krát, shodně žáky 8. třídy, z nichž jeden navštěvuje pražskou a druhý mimopražskou školu a rodiče nepoužívající tělesné tresty zatržena 1 krát žákyní 9. třídy pražské školy.

Vyhodnocení otázky č. 19

Tabulka 14: Jaké faktory mohou mít podle žáků mimopražské školy vliv na vznik a rozvoj násilí v rodině

	6. třída		7. třída		8. třída		9. třída		celkem
	chlapci	dívky	chlapci	dívky	chlapci	dívky	chlapci	dívky	
dostatek financí	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ztráta zaměstnání rodičů	2	4	1	3	5	1	6	1	23
nevyhovující bydlení	0	0	1	4	4	2	4	2	17
vysokoškolsky vzdělaní rodiče	0	0	0	0	1	0	0	0	1
úplná rodina	0	0	0	0	1	1	0	0	2
neúplná rodina	0	0	0	3	4	1	6	3	17
závislost rodiče na alkoholu nebo jiných drogách	4	7	2	5	5	2	6	3	34
jiné	0	0	0	0	0	0	1	0	1

poznámka: červeně vyznačené odpovědi jsou správné odpovědi na danou otázku

Tabulka 15: Jaké faktory mohou mít podle žáků pražské školy vliv na vznik a rozvoj násilí v rodině

	6. třída		7. třída		8. třída		9. třída		celkem
	chlapci	dívky	chlapci	dívky	chlapci	dívky	chlapci	dívky	
dostatek financí	0	0	0	0	1	0	0	0	1
ztráta zaměstnání rodičů	2	5	6	10	6	7	5	9	50
nevyhovující bydlení	0	0	6	6	4	5	3	6	30
vysokoškolsky vzdělaní rodiče	0	0	0	1	1	0	0	0	2
úplná rodina	0	0	0	0	1	0	0	0	1
neúplná rodina	2	6	9	11	4	6	5	10	53
závislost rodiče na alkoholu nebo jiných drogách	7	13	9	13	8	9	6	14	79
jiné	0	0	1	1	0	0	1	1	4

poznámka: červeně vyznačené odpovědi jsou správné odpovědi na danou otázku

U této otázky měli dotazovaní žáci na výběr z různých faktorů a možnost označit jich více. Správně byla vybrána možnost závislost rodiče na alkoholu nebo jiných drogách a to celkem

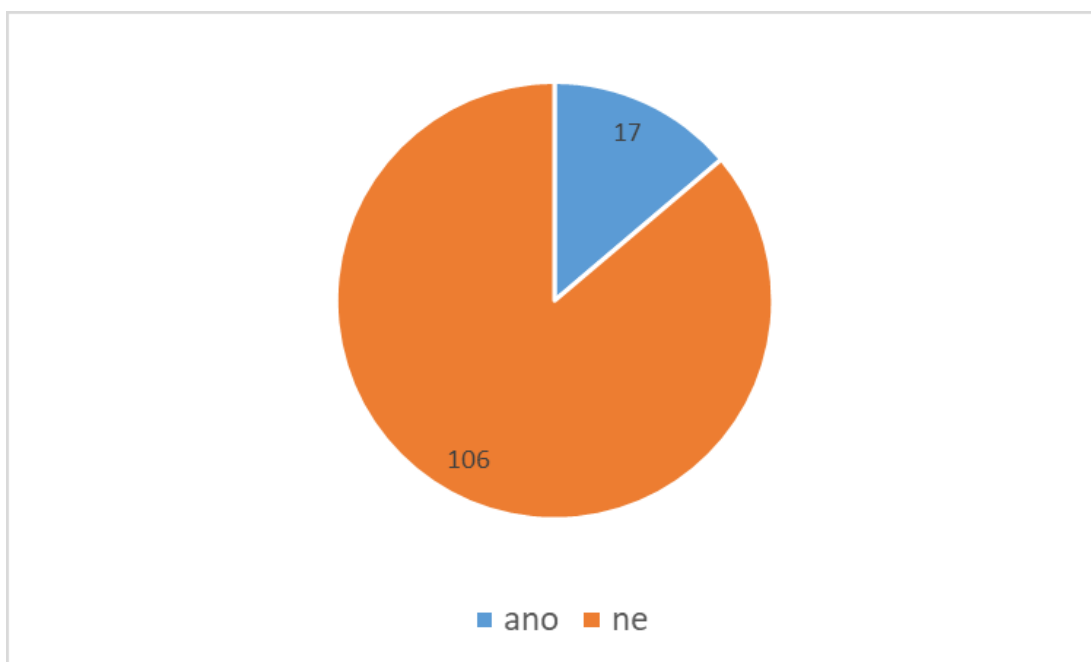
111 krát. Správnou odpovědí je také ztráta zaměstnání rodičů zatrženo žáky 73 krát a 70 krát označená odpověď neúplná rodina. Správnou odpovědí je taktéž nevyhovující bydlení označeno 47 krát.

Nezatrženy měly zůstat 3 možnosti a to dostatek financí, úplná rodina a vysokoškolsky vzdělaní rodiče. Přesto dostatek financí byl označen jedenkrát žákem 8. třídy z pražské školy, úplná rodina a vysokoškolsky vzdělaní rodiče byli označeny shodně vždy třikrát. V případě možnosti úplná rodina se jednalo o jednoho osmáka z pražské školy a dva osmáky z mimopražské školy – chlapce a dívku. U možnosti vysokoškolsky vzdělaní rodiče šlo o sedmáka a osmáka z pražské školy a osmáka ze školy mimopražské.

Čtyřikrát byla zvolena možnost jiné. Žák 9. třídy mimopražské školy k možnosti jiné připsal odpověď psychické problémy (nebylo uvedeno, jestli má na mysli rodičů nebo dítěte). Žákyně 9. třídy výběr faktorů doplnila ještě o faktor rodiče, který má agresivní sklony. Zbylé dvě odpovědi jiné uvedl žák a jeho spolužačka ze 7. třídy pražské školy, ovšem u těchto odpovědí nebylo uvedeno nic dalšího.

Vyhodnocení otázky č. 20

N = 123

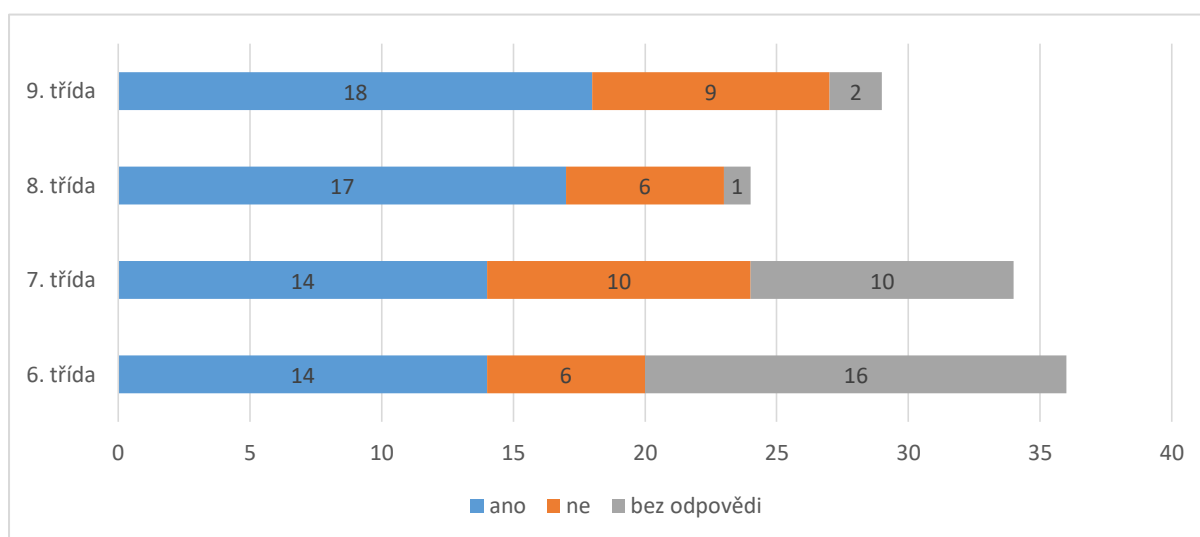

Graf 11: Počet žáků, kteří byli svědky týrání

Tato uzavřená otázka poskytovala žákům možnost odpověď pouze ano/ne. Celkem 106 z dotazovaných žáků odpovědělo, že svědkem týrání nikdy nebyli. Zbylých 17 na otázku odpovědělo kladně. Všichni tito žáci byli z pražské školy. Jednalo se o dvě dívky z 6. třídy, pět dívek a tři chlapce ze 7. třídy, tři chlapce a jednu dívku z 8. třídy a dva chlapce a jednu dívku z 9. třídy. Jelikož otázka měla za cíl pouze zjistit, zda některý z dotazovaných žáků byl nebo nebyl svědkem týrání, nevíme, v jakých situacích se daní žáci ocitli.

Vyhodnocení otázky č. 21

N = 123

Graf 12: Hrozba trestního stíhání v případě, že se člověk dozvěděl o týrání dítěte a neoznámil to příslušnému orgánu

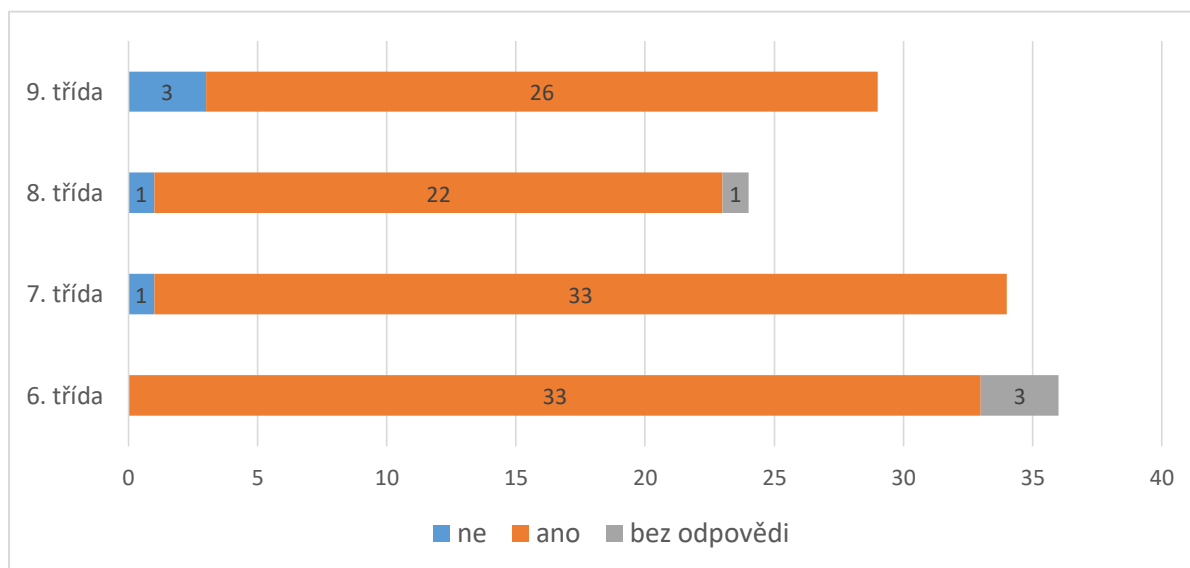
U této otázky měli dotazovaní žáci na výběr odpověď ano/ne a svou odpověď měli ještě zdůvodnit. 63 žáků je toho názoru, že jim hrozí trestní stíhání v případě, že se dozvědí o týrání a neoznámí to. 31 žáků je opačného názoru. Zbylých 29 respondentů odpověď na otázku nevyplnili. Navíc ne každý, který na otázku odpověděl, ji také zdůvodnil. Důvod ke své odpovědi uvedlo pouze 51 žáků. Ti, kteří správně odpověděli, že jim hrozí trestní stíhání, nejčastěji jako důvod uváděli to, že se stanou spolupachateli, že mají povinnost pomoci a zabránit dalšímu ubližování. Ti, co odpověděli ne, odůvodňovali svou odpověď tím, že o žádném týrání se nikdy nedozvěděli, že nebyli jeho svědci a že oni nebyli původci násilí. Případně že mají strach něco říci. Další důvody viz Tabulka 16.

Tabulka 16: Odůvodnění odpovědí na otázku č. 21

odpověď	důvod	
ano	Je to trestný čin.	2 dívky 1 chlapec
	Stal/a bych spolupachatelem.	4 chlapci 7 dívek
	Měl/a jsem pomoci.	3 dívky
	Měl/a bych zabránit pokračování tomuto chování.	1 chlapec 2 dívky
	Byl/a jsem svědkem a nic jsem neudělala.	2 dívky
	Jsem svědek a mohu poskytnout důkazy.	2 dívky
	Kdyby se oběti stalo něco závažného měl/a bych ji/ho na svědomí.	1 chlapec
	Je to povinnost.	1 dívka
	Tím, že nic neřeknu, ohrožuji toho člověka na zdraví.	2 dívky
ne	Měl/a bych strach něco říct.	2 chlapci 3 dívky
	Nevím.	6 chlapců 5 dívek
	Nebyl/a jsem svědkem týrání.	2 chlapci 2 dívky
	Neměl jsem s tím nic společného.	1 chlapec
	Já mu neublížila.	2 dívky

Vyhodnocení otázky č. 22

N = 123

Graf 13: Ponese si dítě, které bylo v dětství týráno následky i do budoucna

U této otázky měli dotazovaní žáci na výběr odpověď ano/ne a svou odpověď měli ještě zdůvodnit. 114 žáků si myslí, že dítě, které bylo v dětství týráno, si ponese následky

i do budoucna. V doplňkové otázce měli žáci uvést, v jaké oblasti se následky projeví. Nejčastěji byla uváděna psychika, s níž souvisí také odpovědi, že bude myslet na to, co zažil/a a bude se obávat, že bude stejný/á jako jeho rodiče. Problém vidí žáci i ve společenské oblasti, ve vztazích k druhým lidem, kterým se mohou stranit. Často bylo také uváděno, že týrané dítě bude v budoucnu týrat své vlastní děti. Další důvody, které žáci uváděli, shrnuje Tabulka 17.

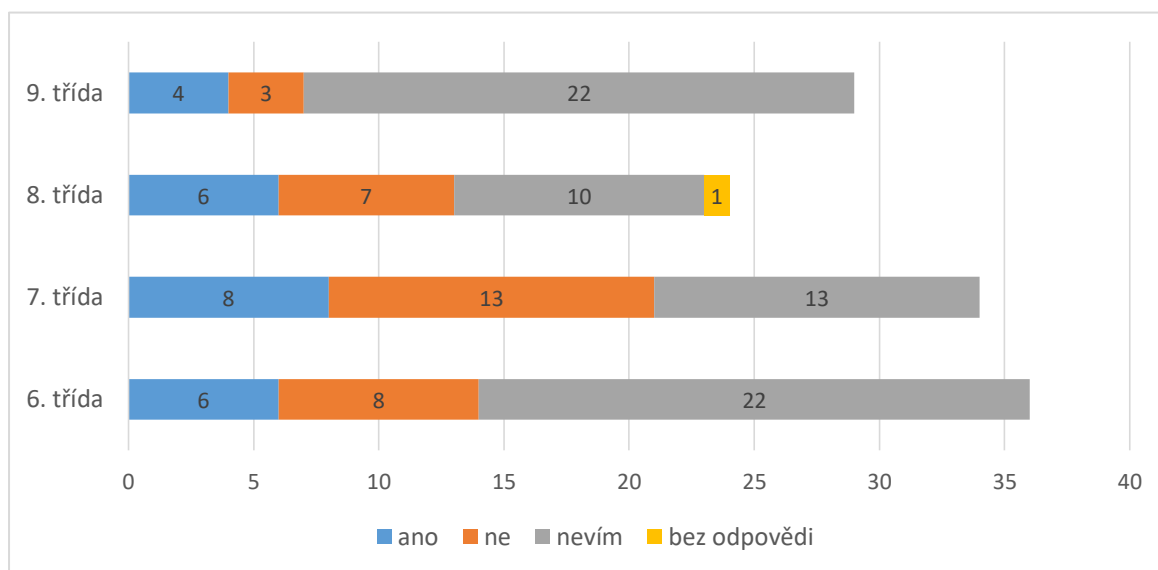
To že si týrané dítě neponese následky do budoucna si myslí pouze 5 žáků – 3 z mimopražské školy a 2 z pražské školy. Své odpovědi ovšem neodůvodnili. Zbylí 4 žáci na otázku neodpověděli.

Tabulka 17: Odůvodnění odpovědí na otázku č. 22

odpověď	důvod	
Ano. V jaké oblasti ho tato zkušenost ovlivní?	psychika	7 chlapců 6 dívek
	sebedůvěra	1 chlapec
	Bude na to neustále myslet.	3 chlapci 2 dívky
	Bude se bát, že se bude ke svým dětem chovat stejně.	1 dívka
	ve vztazích k ostatním lidem – bude se jich stranit	1 chlapec
	Může být více agresivní.	2 chlapci 2 dívky
	Bude týrat své děti.	2 chlapci 1 dívka
	v rodině, při starosti o děti	2 chlapci 8 dívek
	v práci	2 chlapci 1 dívka
	Bude mu vadit, když se ho někdo dotkne.	1 dívka
	Nebude důvěřovat lidem.	1 chlapec
	Bude mít strach v podobných lidí.	1 chlapec
	ve všech oblastech života	3 chlapci 4 dívky
	ve společnosti	1 chlapec 3 dívky

Vyhodnocení otázky č. 23

N = 123

Graf 14: Domníváš se, že dítě, které bylo týrané, bude v budoucnosti týrat i své děti

U této otázky měli dotazovaní žáci na výběr odpověď ano/ne a nevím. Pokud vybrali ano/ne měli svou odpověď ještě zdůvodnit. 67 krát byla označena odpověď nevím. 22 krát tak učili žáci 6. tříd, taktéž 22 krát žáci 9. tříd. Jedenkrát byla otázka úplně nezodpovězena. 31 žáků se domnívá, že týrané dítě nebude v budoucnu týrat své dítě zejména proto, že ví jaké to je a nebude chtít, aby jeho/její dítě zažívalo to samé co on/ona. 24 žáků má opačný názor a domnívají se např., že týrané dítě bude v budoucnu týrat i své děti, protože si myslí, že je to tak správné. Další žáky uvedená odůvodnění volby své odpovědi shrnuje Tabulka 18.

Tabulka 18: Odůvodnění odpovědí na otázku č. 23

odpověď	důvod	
ano	Bude se chovat, tak jak se chovali k němu.	1 chlapec 2 dívky
	Myslí si, že je to správné.	1 dívka
	Neumím vysvětlit.	1 dívka
	Na svých dětech si vylívá vztek.	1 chlapec 1 dívka
	Nezvládne to psychicky a bude to přenášet na své děti a začne je týrat.	1 dívka
	V některých případech se to může stát. Je to pravděpodobné.	1 chlapec 2 dívky
ne	Ten daný člověk nebude chtít, aby to co on/ona prožívali i jeho/její děti.	2 dívky
	Bude chtít, aby jeho dítě vyrůstalo v lepším prostředí než on/ona. Chce pro své děti lepší dětství než měl/a on/ona.	1 chlapec 8 dívek
	Protože jemu/jí to bylo nepříjemné.	1 dívka
	Ví, jak hrozné to je.	2 dívky

Dotazník obsahoval také část „Náměty a komentáře“, kde měli žáci možnost napsat komentář k dotazníku (např. nesrozumitelnost otázek) či k tématu dotazníku. Nikdo tak ovšem neučil a tato část u všech 123 dotazníků zůstala nevyplněna.

2.4 Ověření cílů práce, doporučení pro praxi

Následující část textu je věnována ověření cílů práce, komparaci dat a autorčinu doporučení pro praxi, které by mělo vést k lepší orientaci žáků v problematice týrání dětí.

2.4.1 Ověření cílů práce

Při ověřování cílů práce byly vyhodnocovány správné odpovědi na 11 znalostních otázek z dotazníku, konkrétně se jedná o otázky č. 5, 8, 9, 10, 13, 14, 15, 16, 18, 19 a 21.

Dotazník vyplňovalo celkem 123 respondentů. Pokud se stalo, že některý z respondentů na otázku neodpověděl, byla tato chybějící odpověď počítána mezi špatné odpovědi.

Ověření hlavního cíle

Hlavní cíl:

Zjistit znalosti (počet správných odpovědí) žáků II. stupně vybraných ZŠ v oblasti týrání dětí.

Hlavní výzkumná otázka:

Jaké znalosti (počet správných odpovědí) mají žáci II. stupně vybraných ZŠ v oblasti týrání dětí?

Tabulka 19: Vyhodnocení hlavní výzkumné otázky

otázka	správně	chybně
č. 5: Co znamená syndrom CAN?	75 %	25 %
č. 8: Označ vše, co náleží mezi fyzické týrání.	11 %	89 %
č. 9: Označ vše, co se řadí mezi projevy psychického týrání.	20 %	80 %
č. 10: Jsou v České republice povoleny fyzické tresty?	27 %	73 %
č. 13: Co znamená zkratka OSPOD?	83 %	17 %
č. 14: Obětí týrání je častěji?	58 %	42 %
č. 15: Které faktory na straně dítěte mohou přispět ke vzniku týrání dítěte?	3 %	97 %
č. 16: Jaké znaky vykazuje týrané dítě?	19 %	81 %
č. 18: Které faktory na straně rodiče mohou přispět k rozvoji týrání dětí?	12 %	88 %
č. 19: Které z těchto faktorů mohou mít vliv na vznik a rozvoj násilí v rodině?	31 %	69 %
č. 21: Hrozí ti trestní stíhání v případě, že jsi se dozvěděl/a o týrání dítěte a neoznámil/a to příslušnému orgánu?	51 %	49 %
Φ	35,5 %	64,5 %

poznámka: červeně jsou označeny otázky s nejmenším počtem správných odpovědí, zeleně otázky s největším počtem správných odpovědí

Výzkum ukázal, že žáci mají v oblasti týrání dětí znalosti pouze povrchové. Jen 35,5 % odpovědí bylo správných oproti 64,5 % špatných odpovědí.

Z vyhodnocení otázek jasně vyplývá, že nejvyšší počet špatných odpovědí je u otázky č. 10, jsou v České republice povoleny tělesné tresty. Zde zvolilo správnou odpověď pouze 23 % dotazovaných žáků.

Mezi méně chybové otázky se zařadila otázka č. 5, kde měli žáci označit, co znamená syndrom CAN. U této otázky chybovalo pouze 9 % žáků. Dalších 20 žáků ponechalo otázku nevyplněnou, což autorka taktéž považovala za chybu. Celková chybovost u otázky tedy je 25 %.

Otázkou s nejméně chybami je otázka č. 13, co znamená zkratka OSPOD, na kterou správně odpovědělo 102 žáků (83 %). Vliv na dobré výsledky u těchto dvou otázek může mít také skutečnost, že žáci měli na výběr z možností a odpověď mohli pouze odhadnout.

Výsledek: Hlavní výzkumný cíl a hlavní výzkumná otázka byly ověřeny.

Ověření dílčího cíle č. 1

Dílčí cíl č. 1

Porovnat znalosti (počet správných odpovědí) žáků v oblasti týrání dětí podle velikosti města, kde se nachází škola.

Výzkumná otázka č. 1

Existují rozdíly ve znalostech (počtu správných odpovědí) žáků v oblasti týrání dětí související s velikostí města, kde se škola nachází?

Tabulka 20: Vyhodnocení dílčího cíle č. 1

otázka	pražská škola	mimopražská škola
	správně	správně
č. 5: Co znamená syndrom CAN?	70 %	85 %
č. 8: Označ vše, co náleží mezi fyzické týrání.	11 %	13 %
č. 9: Označ vše, co se řadí mezi projevy psychického týrání.	22 %	18 %
č. 10: Jsou v České republice povoleny fyzické tresty?	29 %	23 %
č. 13: Co znamená zkratka OSPOD?	80 %	90 %
č. 14: Obětí týrání je častěji?	57 %	60 %
č. 15: Které faktory na straně dítěte mohou přispět ke vzniku týrání dítěte?	2 %	5 %
č. 16: Jaké znaky vykazuje týrané dítě?	20 %	15 %
č. 18: Které faktory na straně rodiče mohou přispět k rozvoji týrání dětí?	13 %	10 %
č. 19: Které z těchto faktorů mohou mít vliv na vznik a rozvoj násilí v rodině?	31 %	30 %
č. 21: Hrozí ti trestní stíhání v případě, že jsi se dozvěděl/a o týrání dítěte a neoznámil/a to příslušnému orgánu?	48 %	58 %
Φ	35 %	37 %

Tabulka č. 20 ukazuje, že rozdíl ve znalostech u žáků pražské a mimopražské školy jsou pouhá 2 % ve prospěch žáků z mimopražské školy. Z takto malého rozdílu autorka vyvozuje, že znalosti žáků v dané tématice nesouvisí s velikostí města, kde se škola nachází.

Výsledek: Dílčí cíl č. 1 a výzkumná otázka č. 1 byly ověřeny.

Ověření dílčího cíle č. 2

Dílčí cíl č. 2

Porovnat znalosti (počet správných odpovědí) v oblasti týrání dětí žáků jednotlivých ročníků II. stupně ZŠ.

Výzkumná otázka č. 2

Existují rozdíly ve znalostech (počtu správných odpovědí) žáků v oblasti týrání dětí související s ročníkem, který právě studují?

Tabulka 21: Správné odpovědi žáků jednotlivých tříd

otázka	6. třída	7. třída	8. třída	9. třída
	správně	správně	správně	správně
č. 5: Co znamená syndrom CAN?	61 %	79 %	92 %	72 %
č. 8: Označ vše, co náleží mezi fyzické týrání.	0 %	18 %	17 %	14 %
č. 9: Označ vše, co se řadí mezi projevy psychického týrání.	0 %	18 %	38 %	34 %
č. 10: Jsou v České republice povoleny fyzické tresty?	11 %	32 %	25 %	41 %
č. 13: Co znamená zkratka OSPOD?	69 %	88 %	83 %	93 %
č. 14: Obětí týrání je častěji?	36 %	65 %	67 %	69 %
č. 15: Které faktory na straně dítěte mohou přispět ke vzniku týrání dítěte?	0 %	6 %	4 %	3 %
č. 16: Jaké znaky vykazuje týrané dítě?	0 %	26 %	38 %	17 %
č. 18: Které faktory na straně rodiče mohou přispět k rozvoji týrání dětí?	0 %	12 %	21 %	21 %
č. 19: Které z těchto faktorů mohou mít vliv na vznik a rozvoj násilí v rodině?	0 %	41 %	50 %	41 %
č. 21: Hrozí ti trestní stíhání v případě, že jsi se dozvěděl/a o týrání dítěte a neoznámil/a to příslušnému orgánu?	39 %	41 %	71 %	62 %
Φ	20 %	39 %	46 %	43 %

Výše uvedená tabulka ukazuje, že mezi vědomostmi žáků 7. 8. a 9. tříd nejsou zásadní rozdíly. Vyhodnocení dotazníků prokázalo, že žáci 6. tříd mají minimální znalosti v oblasti týrání dětí. Jedním z důvodů takto nízké úspěšnosti žáků 6. tříd je zařazení výuky daného tématu až ve vyšších ročnících ZŠ.

Výsledek: Dílčí cíl č. 2 a výzkumná otázka č. 2 byly ověřeny.

Ověření dílčího cíle č. 3

Dílčí cíl č. 3

Porovnat znalosti (počet správných odpovědí) v oblasti týrání dětí žáků 6. a 9. tříd.

Výzkumná otázka č. 3

Mají žáci 9. tříd větší znalosti (počet správných odpovědí) o týrání dětí než žáci 6. tříd?

Tabulka 22: Správné odpovědi žáků 6. a 9. tříd

otázka	6. třída	9. třída
	správně	správně
č. 5: Co znamená syndrom CAN?	61 %	72 %
č. 8: Označ vše, co náleží mezi fyzické týrání.	0 %	14 %
č. 9: Označ vše, co se řadí mezi projevy psychického týrání.	0 %	34 %
č. 10: Jsou v České republice povoleny fyzické tresty?	11 %	41 %
č. 13: Co znamená zkratka OSPOD?	69 %	93 %
č. 14: Oběti týrání je častěji?	36 %	69 %
č. 15: Které faktory na straně dítěte mohou přispět ke vzniku týrání dítěte?	0 %	3 %
č. 16: Jaké znaky vykazuje týrané dítě?	0 %	17 %
č. 18: Které faktory na straně rodiče mohou přispět k rozvoji týrání dětí?	0 %	21 %
č. 19: Které z těchto faktorů mohou mít vliv na vznik a rozvoj násilí v rodině?	0 %	41 %
č. 21: Hrozí ti trestní stíhání v případě, že jsi se dozvěděl/a o týrání dítěte a neoznámil/a to příslušnému orgánu?	39 %	62 %
Φ	20 %	43 %

Výše uvedená tabulka ukazuje, že žáci 9. tříd mají oproti žákům 6. tříd o 23 % větší znalosti v oblasti týrání dětí. Nápravu tohoto stavu a zvýšení povědomí o týrání dětí u žáků 6. tříd vidí autorka v zařazení daného tématu mezi vyučovaná témata předmětu Výchova ke zdraví v 6. třídě.

Výsledek: Dílčí cíl č. 3 a výzkumná otázka č. 3 byly ověřeny.

Ověření dílčího cíle č. 4

Dílčí cíl č. 4

Porovnat znalosti (počet správných odpovědí) dívek a chlapců týkajících se týrání dětí.

Výzkumná otázka č. 4

Jaké jsou rozdíly ve znalostech (počtu správných odpovědí) chlapců a dívek v oblasti týrání dětí?

Tabulka 23: Počet správných odpovědí dívek a chlapců

otázka	dívky	chlapci
	správně	správně
č. 5: Co znamená syndrom CAN?	79 %	69 %
č. 8: Označ vše, co náleží mezi fyzické týrání.	10 %	14 %
č. 9: Označ vše, co se řadí mezi projevy psychického týrání.	21 %	20 %
č. 10: Jsou v České republice povoleny fyzické tresty?	25 %	29 %
č. 13: Co znamená zkratka OSPOD?	79 %	88 %
č. 14: Obětí týrání je častěji?	58 %	57 %
č. 15: Které faktory na straně dítěte mohou přispět ke vzniku týrání dítěte?	3 %	4 %
č. 16: Jaké znaky vykazuje týrané dítě?	19 %	18 %
č. 18: Které faktory na straně rodiče mohou přispět k rozvoji týrání dětí?	13 %	12 %
č. 19: Které z těchto faktorů mohou mít vliv na vznik a rozvoj násilí v rodině?	28 %	35 %
č. 21: Hrozí ti trestní stíhání v případě, že jsi se dozvěděl/a o týrání dítěte a neoznámil/a to příslušnému orgánu?	54 %	47 %
Φ	35,4 %	35,6 %

Z výše uvedené tabulky vyplývá, že znalosti dívek chlapců jsou téměř totožné. Rozdíl ve znalostech činící pouze 0,2 % ve prospěch chlapců je pro autorku překvapivý. Očekávala znatelnější rozdíl ve znalostech dívek a chlapců.

Výsledek: Dílčí cíl č. 4 a výzkumná otázka č. 4 byly ověřeny.

2.4.2 Komparace dat

Tato část práce se zabývá podrobnější analýzou výsledků dotazníkového šetření a porovnáním odpovědí na vybrané otázky.

Pro bližší zkoumání byly vybrány otázky č. 4 „Slyšel/a jsi někdy o syndromu CAN?“ a č. 5 „Co znamená syndrom CAN?“. Ze získaných výsledků vyplynulo, že pouze 2 z celkového počtu 123 respondentů již někdy v minulosti slyšeli o syndromu CAN. I přesto, že tedy většina respondentů nikdy o tomto pojmu neslyšela, znají význam tohoto pojmu. Toto zjištění je podpořeno vysokým počtem správných odpovědí na otázku č. 5. Přesněji 92 ze 123 respondentů správně označili, že syndrom CAN znamená „syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte“. Tato skutečnost je podle autorky dána tím, že v otázce č. 5 měli žáci na výběr z možností. Autorka si tedy klade otázku, o kolik by poklesla úspěšnost v této otázce, pokud by otázka č. 5 byla otevřená tzn., že žáci by museli odpověď napsat sami.

Pro další porovnání byly autorkou vybrány otázky č. 6 „Z jakého zdroje máš dosavadní informace o týrání?“ a č. 7 „Probírali jste problematiku týrání při vyučování ve škole?“. Za svůj

dosavadní hlavní zdroj informací související s problematikou týrání školu označilo 59 respondentů. Ovšem pouze 42 respondentů uvedlo, že problematiku týrání dětí probírali při vyučování ve škole. Zbylých 17 z těchto 59 respondentů uvedlo, že problematiku týrání ve škole neprobírali. Jedním z možných vysvětlení proč tito žáci odpověděli, že problematiku týrání neprobírali při vyučování, je, že informace o problematice týrání dětí se dozvěděli ve škole v rámci odborných přednášek pořádaných školou.

Žádný z celkového počtu 123 respondentů neodpověděl na všechny otázky správně. Nikdo tedy nedosáhl 100 % úspěšnosti. Nejblíže k dosažení této úspěšnosti měla žákyně 9. třídy mimopražské školy, která odpověděla špatně pouze na otázku č. 21 týkající se hrozby trestního stíhání v případě, že by se dozvěděla o týrání dítěte a neoznámila by tuto skutečnost příslušnému orgánu, a žák 8. třídy pražské školy, který jednu chybnou odpověď zaznamenal u otázky č. 10 týkající se povolení fyzických trestů v ČR.

Naopak mezi nejméně úspěšné respondenty se řadí žáci 6. tříd a to bez ohledu na polohu školy. Ti nejméně úspěšní žáci 6. třídy odpověděli správně pouze na 5 z 11 vědomostních otázek, které dotazník obsahoval. Shodně se jednalo o chlapce – 2 z pražské školy a 3 z mimopražské školy.

2.4.3 Doporučení pro praxi

Autorka provedla dotazníkové šetření, které mělo ověřit znalosti žáků II. stupně ZŠ v oblasti týrání dětí. Z analýzy dotazníkového šetření vyplynuly oblasti týkající se této problematiky, ve kterých jsou znalosti žáků velmi nízké.

Jmenovitě se jedná o

- chování a jednání, které je označováno jako fyzické (tělesné) týrání
- chování a jednání, které se řadí mezi psychické týrání
- faktory na straně dítěte, které mohou přispět ke vzniku týrání dítěte
- znaky vykazující týrané dítě
- faktory na straně rodiče, které mohou přispět ke vzniku týrání dětí
- povolení fyzických trestů v ČR

Jelikož je velice důležité vzdělávat žáky nejenom v problematice týrání dětí, ale i v problematice syndromu CAN celkově, autorka doporučuje věnovat se více těmto tématům v hodinách Výchovy ke zdraví nebo v hodinách Výchovy k občanství. Okrajově se této problematiky mohou také učitelé dotknout v zeměpise, kde mohou žáky seznámit

s celosvětovými organizacemi zabývajícími právy dětí a v dějepise, který může žákům přinést užitečné informace o vývoji dětských práv v průběhu historie.

Další variantou, jak je možné žákům zprostředkovat informace, je zpracování projektu na témata související s problematikou týrání dětí.

Projekt by podle autorky mohl být proveden ve dvou variantách. Při první variantě by do přípravy projektu byli zapojeni všichni žáci II. stupně ZŠ, kteří by byli rozděleni do věkově heterogenních skupin. Výhodu tohoto dělení autorka vidí v tom, že starší žáci by se stali „učiteli“ svých mladších spolužáků a podělili by se s nimi o své znalosti. Dalším přínosem je rozvoj komunikačních schopností, asertivního chování či práce ve skupině. Ve druhé variantě by se na zpracování projektu podíleli pouze žáci 9. třídy, kteří by poté se zjištěnými poznatky předstoupili před své mladší spolužáky.

Velký přínos pro orientaci žáků v problematice týrání dětí vidí autorka v uspořádání návštěvy organizace zabývající se pomocí týraným dětem. Namátkou např. orgán sociálně – právní ochrany dětí, Dětský krizové centrum či Linka bezpečí. Není-li v možnostech školy zajistit exkurzi do těchto organizací, nové a zajímavé informace se mohou žáci dozvědět i z besed a přednášek s odborníky uskutečněných přímo ve škole. Aby ale besedy a přednášky byly podle autorky přínosné, je nutné uskutečňovat je pravidelně, alespoň jedenkrát za rok.

Žáci velmi chybovali v otázkách, kde měli označit, jaké situace a chování řadíme mezi fyzické a které mezi psychické týrání. V nemalém procentu případů žáci označovali chování, které je již řazeno do kategorie zanedbávání. Tento fakt je možný vysvětlovat dvěma způsoby. V prvním případě autorka vyvozuje, že žáci byli seznámeni s problematikou týrání již v době, kdy některé situace byly řazeny ještě mezi týrání. Druhý pohled, který autorka na tento fakt má, je, že učitelé seznamující žáky s touto problematikou sami nemají aktuální informace. Na základě těchto zjištění autorka navrhuje, aby byli učitelé v pravidelných intervalech, např. dvouletých, v dané problematice proškoleni. Tato školení by mohla být prováděna pod záštitou organizací, které se věnují pomoci týraným dětem.

Šetření potvrdilo předpoklad, že důležitým zdrojem informací o týrání dětí je škola. Z tohoto důvodu by bylo vhodné, aby o této problematice měli povědomí všichni učitelé, ne jenom ti, kteří vyučují Výchovu ke zdraví.

Dalším zdrojem informací jsou média. V dnešní době je před televizním zpravodajstvím či tištěnými médii upřednostňován spíše internet. V souvislosti s jeho užíváním jako hlavním

zdrojem informací by měli být žáci poučeni o tom, že ne každý internetový zdroj obsahuje pravdivé informace a proto je důležité si informace ověřit z více zdrojů.

2.5 Pedagogický výstup

V následující části práce uvádí návrhy vyučovacích hodiny, které navrhla autorka práce. Jako témata jednotlivých hodin byla autorkou vybrána ta témata, která se v dotazníkovém šetření ukázala jako problémová.

Příprava na hodinu č. 1

Téma: Problematika týrání dětí

Věk žáků: 12 – 13 let

Počet žáků: 25

Výukové cíle:

kognitivní: Žák definuje týrání a dokáže rozlišit fyzické a psychické týrání. Žák rozpozná aktivní a pasivní formu týrání. Ke každé kategorii bude žák schopen uvést příklad.

afektivní: Žák si uvědomí, jaké chování se řadí mezi týrání a které nikoli. Žák zaujme postoj k týrání. Žák si uvědomí, že týrání je špatné a on jako oběť by neměl mít strach o tom mluvit.

předpoklad: Toto je pro žáky první vyučovací hodina, ve které se seznamují s problematikou týrání dětí.

Plán hodiny

čas (min)	činnost
3	Administrativa – zápis do třídní knihy Seznámení žáků s plánem hodiny
15	Vymezení pojmu týrání na základě vytvoření myšlenkové mapy <ul style="list-style-type: none">- žáci se rozdělí do skupinek a budou vytvářet myšlenkové mapy- každá skupinka dostane velký papír a fix, do středu papíru si napíše pojem týrání a k němu připsí vše, co je k tomuto pojmu napadne (Důležité je, aby si žáci uvědomovali, že žádná odpověď není špatná.)- po ukončení práce na myšlenkové mapě každá skupina představí výsledek své práce ostatním spolužákům- podstatné a zajímavé myšlenky zapíše učitel na tabuli- z pojmů vypsanych na tabuli žáci vytvoří definici týrání
3	Definici týrání si žáci zapíší do pracovních listů
10	Žáci si přečtou příběh z pracovního listu, v tomto příběhu označí veškeré chování, které považují za týrání
5	Žáci uvedou, co v textu označili. Následně žáci s učitelem prodiskutují své volby
3	Na diskusi učitel naváže uvedením pojmů „fyzické týrání“ a „psychické týrání“
3	Žáci se pokusí vymyslet příklady jednotlivých typů týrání, další doplní učitel
3	Shrnutí učiva probíraného v hodině Uvedení tématu následující hodiny

Výukové metody: rozhovor, výklad (vysvětlování), diskuse, aktivizující metody

Pomůcky: velké archy papíru, fixy, pracovní listy

Organizace vyučovací hodiny: forma výuky – hromadná, skupinová

Učivo:

Základní učivo: tělesné týrání, psychické týrání

Které **klíčové kompetence** připravená hodina rozvíjí?

- komunikativní, sociální a personální, občanské, k učení

Jaké **otázky** mohou během hodiny zaznít?

- Co všechno patří pod pojem fyzické týrání?
- Co všechno patří pod pojem psychické týrání?

Příprava na hodinu č. 2

Téma: Problematika týrání dětí

Věk žáků: 12 – 13 let

Počet žáků: 25

Výukové cíle:

kognitivní: Žák si zopakuje pojmy „týrání“, „fyzické týrání“ a „psychické týrání.“ Ke každé kategorii bude žák schopen uvést příklad.

afektivní: Žák si díky filmu uvědomí, že týraným dítětem se může stát jakékoliv dítě.

předpoklad: Žáci již mají z předchozí hodiny základ k tématu týrání (definují tento pojem, rozliší psychické a fyzické týrání)

Plán hodiny

čas (min)	činnost
3	Administrativa – zápis do třídní knihy Seznámení žáků s plánem hodin
5	Opakování učiva z předchozí hodiny pomocí brainstormingu <ul style="list-style-type: none">- téma brainstormingu – týrání- žáci řeknou vše, co je napadne, když se řekne „týrání“- veškeré jejich nápady, myšlenky, asociace budou zapisovány na tabuli
5	Učitel a žáci okomentují veškeré podněty zapsané na tabuli (zda s tématem souvisí a jak)
25	Film <i>Jakub</i> – dostupný z: http://www.videoskolam.cz/
5	Diskuse k filmu ve skupinách
2	Shrnutí hodiny Uvedení tématu následující hodiny

(poznámka k výběru filmu: Tento film byl vybrán zejména proto, že je dostupný zdarma a je k němu zpracována metodika pro učitele)

Výukové metody: rozhovor, diskuse, aktivizující metody

Pomůcky: projekční technika

Organizace vyučovací hodiny: forma výuky – hromadná, skupinová

Učivo: žádné nové učivo

Které **klíčové kompetence** připravená hodina rozvíjí?

- komunikativní, sociální a personální, občanské

Jaké **otázky** mohou během hodiny zaznít?

- Co se vám vybaví, když se řekne týrání?
- Bylo chování Jakubova táty špatné? Proč?

Příprava na hodinu č. 3

Téma: Týrání dětí – rizikové faktory přispívající ke vzniku týrání, následky týrání, legislativa vztahující se k problematice týrání

Věk žáků: 12- 13 let

Počet žáků: 25

Výukové cíle:

kognitivní: Žák uvede příklad následku týrání. Žák uvede faktory, které zvyšují riziko vzniku týrání. Žák se seznámí se základní legislativou související s problematikou týrání.

afektivní: Žák si uvědomí, jaké následky sebou může týrání nést. Žák získá povědomí o rizikových faktorech přispívajících ke vzniku týrání a o legislativě vztahující se k týrání.

předpoklad: V předchozí vyučovací hodině žáci shlédli film Jakub.

Plán hodiny

čas (min)	činnost
3	Administrativa – zápis do třídní knihy Seznámení žáků s plánem hodiny
15	Navázání na předchozí hodinu – společná diskuse o filmu Jakub
22	Skrze shlédnutý film bude navázáno na další témata a) následky týrání b) rizikové faktory přispívající ke vzniku týrání c) legislativa vztahující se k týrání
5	Shrnutí učiva probíraného v hodině Uvedení tématu následující hodiny

Výukové metody: rozhovor, výklad (vysvětlování), diskuse

Pomůcky: xxxxx

Organizace vyučovací hodiny: forma výuky – hromadná

Které **klíčové kompetence** připravená hodina rozvíjí?

- komunikativní, sociální a personální, občanské, k učení

Jaké **otázky** mohou během hodiny zaznít?

- Z jakého důvodu se podle vás takto Jakubův táta choval?
- Stalo se vám někdy, že by se k vám rodiče nebo jiný dospělý chovali stejným nebo podobným způsobem?
- Co by mělo udělat dítě, ke kterému se někdo chová tímto způsobem?
- Může týrané dítě udělat něco pro to, aby mu přestalo být ubližováno?
- Ponese si týrané dítě následky do budoucna? V čem (v jaké oblasti života) se mohou tyto následky projevit?
- Existují nějaké faktory, situace, které větší měrou přispívají ke vzniku týrání?
- Jak se mám zachovat já, pokud se dozvím o týraném dítěti?

Příprava na hodinu č. 4

Téma: Organizace pomáhající týraným dětem

Věk žáků: 12- 13 let

Počet žáků: 25

Výukové cíle:

kognitivní: Žák dokáže uvést příklad organizace pomáhající týraným dětem.

afektivní: Žák získá povědomí o organizacích pomáhajících týraným dětem

předpoklad: V předchozí vyučovací hodině bylo probíráno týrání.

Plán hodiny

čas (min)	činnost
3	Administrativa – zápis do třídní knihy Seznámení žáků s plánem hodiny
5	Opakování učiva vztahující se k problematice týrání dětí
10	Diskuse na téma: „Komu byste se svěřili, kdyby vám někdo ubližoval?“
22	Výklad – organizace pomáhající týraným dětem
5	Shrnutí učiva probíraného v hodině Uvedení tématu následující hodiny

Výukové metody: rozhovor, výklad (vysvětlování)

Pomůcky: xxxx

Organizace vyučovací hodiny: forma výuky – hromadná

Učivo: základní učivo: OSPOD, Linka bezpečí, Dětské krizové centrum, Intervenční centra

Které **klíčové kompetence** připravená hodina rozvíjí?

- komunikativní, sociální a personální, občanské, k učení

Jaké **otázky** mohou během hodiny zaznít?

- Komu byste se svěřili, kdyby vám někdo ubližoval?
- Znáte nějakou organizace pomáhající týraným dětem, případně dětem v nouzi?

Závěr

Hlavním cílem diplomové práce bylo zjistit znalosti (počet správných odpovědí) v oblasti týrání dětí u žáků II. stupně ZŠ vybrané pražské a mimopražské školy. Znalosti bylo ověřováno pomocí dotazníkové šetření.

Úvod teoretické části je věnován syndromu týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte neboli syndromu CAN. Další část se poté plně věnuje hlavnímu tématu celé práce, tedy týrání dětí. V té se čtenáři blíže seznámí s pojmy fyzické týrání a psychické týrání. Uvedeny jsou nejenom základní definice těchto pojmů, ale i příklady chování a jednání, které jsou do těchto kategorií řazeny.

Dále se autorka zabývala tělesnými tresty a jejich přesahem do fyzického týrání. Uvedena je také legislativa vztahující se k syndromu CAN platící na území České republiky. Dále jsou v teoretické části zmíněny organizace zabývající se pomocí obětem týrání, prevence syndromu CAN a následky, které si do budoucího života může nést oběť týrání.

Praktická část práce pomocí tabulek a grafů shrnuje výsledky dotazníkové šetření. Výsledky ukázaly, že žáci mají o problematice týrání dětí jen povrchové znalosti. Autorka očekávala jasnou znalost převahu žáků 9. tříd nad žáky z nižších tříd. Ukázalo se ovšem, že žáci 9. tříd mají téměř srovnatelné znalosti se žáky 7. tříd, také žáci 8. tříd svými znalostmi za devátáky nezaostávají nikterak výrazně. Žáci 6. tříd podle předpokladu prokázali nejmenší znalosti (počet správných odpovědí) daného tématu.

Na základě dat získaných zpracováním odpovědí na dotazník autorka navrhla doporučení pro praxi obsahující například zpracování žákovského projektu na téma týrání dětí či pravidelné kurzy pro učitele.

Z analýzy dotazníkového šetření také vyplynuly otázky, jejichž zodpovězení činilo žákům velké potíže a počet správných odpovědí na ně byl velmi nízký. Zejména na rozvoj znalostí v těchto oblastech se autorka zaměřila při návrhu vyučovacích hodin.

Seznam použitých informačních zdrojů

- 1) BENTOVIM, A. *Týrání a sexuální zneužívání v rodinách*. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing s. r. o., 1998. ISBN 80-7169-629-3.
- 2) Bílý kruh bezpečí – poslání a činnost [online]. Dostupné z: <https://www.bkb.cz/o-nas/poslani-a-cinnost/>
- 3) Co se skrývá pod orgánem sociálně právní ochrany dětí [online]. Dostupné z: <http://www.sancedetem.cz/cs/hledam-pomoc/rodina-v-problemove-situaci/problemy-v-rodine/co-se-skryva-pod-organem-socialne-pravni-ochrany-deti.shtml>
- 4) Dětské krizové centrum [online]. Dostupné z <http://www.dkc.cz/o-nas/#kdo-jsme>
- 5) DUNOVSKÝ, J., DYTRYCH, Z., MATĚJČEK, Z. *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě*. Praha: Grada Publishing s. r. o., 1995. ISBN 80-7169-192-5.
- 6) Formy a následky psychického týrání, zneužívání a zanedbávání [online]. Dostupné z: <http://www.nicm.cz/formy-a-nasledky-psychickeho-tyrani-zneuzivani-a-zanedbavani>
- 7) HANUŠOVÁ, J. *Násilí na dětech - syndrom CAN*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006. ISBN 80-86991-78-4.
- 8) KONRÁD, Z., BANGO, D. *Metodika vyšetřování trestných činů souvisejících s domácím násilím*. Vyd. 1 Praha: PA ČR, 2007, ISBN 978-80-7251-241-6
- 9) Linka bezpečí – historie [online]. Dostupné z: <http://spolek.linkabezpeci.cz/o-nas/historie/>
- 10) LOVASOVÁ, L., SCHMIDOVÁ, K. *Tělesné tresty*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006. ISBN 80-86991-75-x.
- 11) MATĚJČEK, Z. *Po dobrém, nebo po zlém?*. Vyd. 7. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0133-5.
- 12) MATĚJČEK, Z., DYTRYCH, Z. *Děti, rodina a stres: vybrané kapitoly z prevence psychické zátěže u dětí*. Praha: Galén, 1994. ISBN 80-85824-06-x. s.14
- 13) MUFSONOVÁ, S., KRANZOVÁ, R.: *O týrání a zneužívání*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1996. ISBN 80-7106-194-8
- 14) Oznamovací povinnost [online]. Dostupné z: <http://slovník.mpsv.cz/oznamovací-povinnost.html>
- 15) Poradna Rodičovské linky [online]. Dostupné z: <https://www.rodicovskalinka.cz/poradna/temata-pedagogu/ohrozene-dite/>
- 16) Pedagogicko-psychologická poradna Bruntál – Syndrom CAN [online]. Dostupné z: <http://www.pppbruntal.cz/texty/can.html>

- 17) PEMOVÁ, T., PTÁČEK, R.. *Zanedbávání dětí - příčiny, důsledky a možnosti hodnocení*. Praha: Grada Publishing a. s., 2016. ISBN 978-80-271-9788-9.
- 18) PEMOVÁ, T., PTÁČEK, R. *Sociálně-právní ochrana dětí pro praxi*. Praha: Grada Publishing, a. s., 2012. ISBN 978-80-247-4317-2
- 19) PÖTHE, P. *Dítě v ohrožení*. Praha: G plus G, 1996. Zde a nyní. ISBN 80-901896-5-2. s. 60
- 20) Psychické týrání [online]. Dostupné z:
<https://www.linkabezpeci.cz/poradna/ublizovani,-zneuzivani,-sikana/psychicke-tyrani/>
- 21) SEDLÁŘOVÁ, P. *Základní ošetrovatelská péče v pediatrii*. Praha: Grada Publishing a. s., 2008. ISBN 978-80-247-1613-8.
- 22) ŠEVČÍK, D., ŠPATENKOVÁ, N. *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2011, ISBN 978-807-3676-902.
- 23) *Úmluva o právech dítěte a související dokumenty*. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, 2016. ISBN 978-80-7421-120-1. Dostupné z:
http://www.mpsv.cz/files/clanky/29615/Umluva_o_pravech_ditete.pdf
- 24) VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese: variabilita a patologie lidské psychiky*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-214-9.
- 25) VANÍČKOVÁ, E. *Tělesné tresty dětí: definice - popis - následky*. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing a. s., 2004. ISBN 80-24708140.
- 26) VANÍČKOVÁ, E., HADJ-MOUSSOVÁ, Z., PROVAZNÍKOVÁ, H. *Násilí v rodině: syndrom zneužívaného a zanedbávaného dítěte: skripta pro posluchače 3. lékařské fakulty Univerzity Karlovy*. Praha: Karolinum, 1995. ISBN 80-7184-008-4.
- 27) VODÁČKOVÁ, D. *Krizová intervence*. 3. vyd. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0212-7.
- 28) VOTAVOVÁ, J. a kol. *Mami, tati, znáš má práva? Malá publikace o Úmluvě a právech dítěte*. Praha, 2008. [online]. Dostupné z:
<http://www.crdm.cz/download/publikace/mami-tati-prava-web.pdf>
- 29) WEISS, P. kolektiv. *Sexuální zneužívání dětí*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2005, s. 63-69.

Seznam příloh

Příloha 1 – Ukázka nevyplněného dotazníku

Příloha 2 – Ukázka vyplněného dotazníku

Příloha 3 – Pracovní list k navrženým vyučovacím hodinám